

Capítol 5

Una Aventura Matinal

Malgrat que el matí era cru i la boira encara semblava densa –dic semblava, perquè les finestres estaven tan incrustades de brutícia que haurien enfosquit un sol de ple estiu–, estava tan escarmentada de l'escàs confort de dins la casa en aquesta hora del matí, i tan delerosa de conèixer Londres, que vaig pensar que la Srta. Jellyby havia tingut una gran idea quan ens va proposar que podríem sortir a fer un volt.

—La mama no baixarà fins més tard –va dir–, i com que gandulegen tant, és possible que l'esmorzar no estigui a punt fins una hora després. Quant al papa, agafa el que pot i se'n va a l'oficina. Mai no frueix del que anomenaria un esmorzar regular. Al vespre, la Priscil·la li deixa una llesca de pa i una mica de llet, si és que n'hi ha. De vegades no hi ha llet i de vegades se la beu el gat. Però em fa l'efecte que deu estar cansada, Srta. Summerson, i potser preferiria tornar-se'n al llit.

—No estic gens cansada, estimada –vaig dir–, i el que més m'agradaria és sortir.

—Si n'està tan segura –contestà la Srta. Jellyby–, vaig a vestir-me.

L'Ada digué que també volia venir i de seguida es va llevar. Vaig proposar a en Peepy, a manca d'una cosa millor per oferir-li, que em deixés rentar-lo i després el deixaria quedar al meu llit. Ho va acceptar de la millor manera possible, mirant-me bocabadat durant tot el procés, com si mai no s'hagués estranyat tant, o mai més a la vida no hagués de tornar a estar-ne tant; feia també cara trista, realment, però no es queixava, i tan bon punt va estar llest, se'n va anar dòcilment a dormir. De bon començament dubtava de prendre'm aquesta llibertat, però de seguida vaig pensar que ningú de la casa no se n'adonaria.

Amb les presses d'arreglar en Peepy, d'arreglar-me jo mateixa i d'ajudar l'Ada, no em va costar gaire entrar en calor. Vam trobar la Srta. Jellyby tractant d'escalfar-se a la vora de la llar de foc de l'escriptori, que la Priscil·la llavors encenia amb un candeler emmascarat del saló –llançant l'espelma a dins perquè cremés millor. Tot era al mateix lloc on s'havia quedat anit i, evidentment, tenia tota la traça de tornar a quedar-s'hi. A baix no havien canviat les estovalles, les havien deixades a punt per a l'esmorzar. A tot arreu de la casa hi havia pols, molles i paperots. Als barrots de la barana del pati, hi penjaven pots¹ de peltre i una lletera; s'havien deixat la porta oberta i ens vam trobar la cuinera a la cantonada sortint d'una taverna, eixugant-se els llavis. Quan ens vam creuar va dir que havia anat a preguntar l'hora.

¹ Recipients de cervesa buits que passava a recollir el mosso de la taverna.

Però abans de trobar la cuinera havíem trobat en Richard, que anava saltironant amunt i avall de Thavies Inn per tal d'escalfar-se els peus. Estava agradablement sorprès que ens haguéssim espavilat tan aviat i ens va dir que ens acompanyava amb molt de gust. Es va aparellar amb l'Ada, i la Srta. Jellyby i jo obríem la marxa. He de mencionar que la Srta. Jellyby havia recaigut en el seu mal humor, i que realment mai no hauria pensat que li era simpàtica, si ella no ho hagués dit.

—On els agradaria anar? —va preguntar.

—A qualsevol lloc, estimada —vaig replicar.

—Qualsevol lloc no és cap lloc —va dir la Srta. Jellyby deturant-se amb tossuderia.

—Anem a algun lloc, almenys —vaig dir.

—No cal que rigui, Srta. Summerson; a vostè no li agradaria; es vanta de ser molt afable...

—De veritat que no, estimada —vaig dir.

—Sí que ho fa. Sap que sí, Srta. Summerson. No em digui que no, ho fa! ...disculpi, volia dir que ho és —fent una ràpida, però rancuniosa concessió—. No s'enfadi amb mi. Sóc tan irri... table!

Després em va fer apressar el pas.

—No m'importa! —va dir—. Ara, Srta. Summerson, és testimoni que dic que no m'importa; per més que vingui a casa, amb el front inflat i lluent, nit rere nit fins que sigui tan vell com Matusalem, no li dirigiré la paraula. Ell i la mama estan fets un bon parell d'ases!

—Noia! —vaig protestar, per al·lusió a l'epítet i l'èmfasi que hi va posar la Srta. Jellyby—. El teu deure com a filla...

—Oh!, no em parli del meu deure com a filla, Srta. Summerson; on és el deure de la mama com a mare? Tot traspassat a la societat i a l'Àfrica, suposo! Doncs que la societat i l'Àfrica es comportin com a fills; és més cosa seva que no meva. Se sorprèn, oi? Molt bé, jo també n'estic, de sorpresa; per tant, totes dues estem sorpreses i no hi ha res més a dir.

Encara em va fer apressar més el pas.

—Just per tot això, ho repeteixo, pot venir, i venir i venir, que mai no li adreçaré un mot. No el puc suportar. Si hi ha en el món bajaranades que odiï i detesti, són les de la seva conversa amb la mama. Em pregunto com les llambordes del davant de casa tenen la paciència de quedar-s'hi i ser testimoni de les inseqüències i contradiccions de tota aquesta xerrameca buida, i de la manera com la mama administra la casa!

No vaig poder sinó entendre que es referia al Sr. Quale, el noi que havia aparegut ahir després de sopar. En Richard i l'Ada, que ens van agafar accelerant el pas, rient i preguntant-nos si és que volíem fer una cursa, em van salvar de la desagradable necessitat de prosseguir el tema. Interrompuda, la Srta. Jellyby va romandre callada i caminant al meu costat, però malhumorada;

entretant admirava la contínua i variada successió de carrers, la gran quantitat de gent deambulant d'aquí cap allà, el nombre de vehicles que anava i venia, l'atrafegada preparació dels aparadors de les botigues i com les escombraven, i les estrofolàries criatures esparracades que d'amagat palpaven les escombraries per si hi havia agulles o qualsevol altre rebuig.

—Per tant, cosina —deia, al meu darrere, la veu alegre d'en Richard a l'Ada—, mai no ens en sortirem, de la Cancelleria! Hem arribat per un altre camí al lloc on ahir ens vam trobar, i... pel Gran Segell, aquí tenim un altre cop la velleta!

Certament, era allí, just davant nostre, fent reverències i somrient, i dient amb el mateix to de protecció d'ahir:

—Els tutelats de Jarndyce! Estic mo... olt contenta. De veritat!

—Ha sortit molt d'hora, Sra. —vaig dir-li quan em va fer la reverència.

—Sí... í! Acostumo a venir molt d'hora cap aquí. Abans que el Tribunal comenci. És un lloc recollit. Aquí ordeno els meus pensaments per als assumptes del dia —digué melindrosament—. Els assumptes del dia requereixen una bona dosi de reflexió. La justícia de la Cancelleria és mo... olt difícil de seguir.

—Qui és aquesta, Srta. Summerson? —em xiuxiuejà la Srta. Jellyby, prement fort el seu braç contra el meu.

L'oïda de la velleta resultà remarcablement aguda. Ella mateixa contestà directament.

—Una pledejant, filla. Al seu servei. Tinc l'honor d'assistir amb regularitat al tribunal. Amb els meus documents. Tinc l'honor d'adreçar-me a una altra de les noies implicades en Jarndyce? —va dir la velleta inclinant el cap a una banda i recuperant la posició després d'una gran reverència.

En Richard, desitjós d'esmenar el seu atabalament d'ahir, li va explicar amablement que la Srta. Jellyby no estava relacionada amb el procés.

—Ah! —va dir la velleta—. No espera sentència? Encara es farà gran. Però no tan vella. Oh, no senyor! Aquest és el jardí de Lincoln's Inn. En dic el meu jardí. A l'estiu és com una enramada. Els ocells hi canten melodiosament. Passo la majoria de les vacances d'estiu aquí. Meditant. Oi que troben massa llargues les vacances d'estiu?

Li vam contestar que sí, perquè pensàvem que era el que ella esperava.

—Quan les fulles cauen dels arbres i ja no hi ha flors descloses per fer rams per al Tribunal del Lord Canceller —va dir la velleta—, s'han acabat les vacances; i el sisè segell, que s'esmenta a l'Apocalipsi, torna a triomfar. Si els plau, vinguin a veure el meu allotjament. Serà un bon averany per a mi. Joventut, esperança i bellesa hi són molt escasses. Fa molt de temps que cap no m'ha visitat.

Va agafar-me la mà i, tot guiant la Srta. Jellyby i a mi, indicà a en Richard i a l'Ada que també vinguessin. No sabia de quina manera excusar-me i vaig mirar en Richard per si m'ajudava. Com que es mostrava mig encuriolit i mig divertit, i tots plegats dubtàvem de la manera de desfer-nos de la velleta sense que s'ofengués, va continuar duent-nos endavant, i ell i l'Ada van continuar seguint-nos; tota l'estona, la nostra estranya guia ens anava informant, amb somriure condescendent, que vivia molt a la vora.

Com aviat s'evidencià, era completament cert. Vivia tan a prop que gairebé no vam tenir temps de seguir-li el corrent i ja arribàvem a casa seva. Després de fer-nos passar per un reixat lateral, la velleta s'aturà inesperadament en un carrer estret del darrere dels patis i passatges propers a la banda exterior del mur de l'Inn, i va dir:

—Visc aquí. Pugin, si els plau!

S'havia aturat davant una tenda, damunt la qual es podia llegir: KROOK², MAGATZEM DE DRAPS I BOTELLES. I també amb lletres grans i primes: KROOK, TRACTANT D'ARTICLES MARÍTIMS. A una banda de l'aparador hi havia l'estampa d'un molí paperer vermell, on un carro descarregava una sèrie de sacs de parracs vells. A una altra hi havia la inscripció: ES COMPREN OSSOS. A una altra: ES COMPREN ESTRIS DE CUINA. A una altra: ES COMPRA FERRO VELL. A una altra: ES COMPRA PAPER USAT. A una altra: ES COMPREN VESTITS DE DAMES I CAVALLERS. Semblava que aquí es comprava de tot i que no s'hi venia res. A tot l'aparador hi havia grans quantitats de botelles brutes: botelles de betum, botelles de farmàcia, botelles de cervesa de gingebre, botelles de gasosa, botelles de conserva, botelles de vi, botelles de tinta: m'he recordat, esmentant això darrer, que la botiga tenia, en molts detalls, l'aspecte d'estar en un entorn judicial, i de ser-ne, com realment era, un sòrdid apèndix i tenir un parentiu espuri amb la llei. Hi havia una gran pila de botelles de tinta. Hi havia, defora, una banqueta inestable amb vells i desastrats volums, retolada "Llibres de Lleis, tots a 9p". Moltes de les inscripcions que he mencionat eren escrites amb cal·ligrafia legal, com els papers que havia vist a l'oficina de Kenge i Carboy i les cartes que havia rebut feia temps d'aquesta firma. Entre les quals n'hi havia una, amb aquesta mateixa lletra, que no tenia res a veure amb els negocis de la botiga, sinó que anunciava que un cavaller respectable, de quaranta-cinc anys, s'oferia de cal·lígraf judicial o de copista, i a fer-ho amb pulcritud i rapidesa: "Adreceu-vos a Nemo, a casa del Sr. Krook, a l'interior." Hi havia penjades algunes bosses de segona mà, blaves i vermelles³. Una mica enllà de la porta de la botiga hi havia munts de rotlles de vells i greixosos pergamins, i descolorits i recaragolats documents legals. Hauria pogut pensar que totes les claus rovellades, de les quals n'hi devia haver centenars d'amuntegades com ferro vell, en un altre temps havien estat de portes o de

² *Crook*: recaragolat, retorçat.

³ Eren de roba; les vermelles distingien els advocats sènior.

caixes fortes de bufets d'advocats. La pila de draps que queia part a dins i part a fora d'un plat d'una balança de fusta que penjava sense contrapès d'una biga, podien haver estat bandes i togues esparracades de consellers legals. A un només li calia fantasiejar, per tal d'arrodonir el quadre, com en Richard ens havia dit a cau d'orella a l'Ada i a mi, mentre tafanejàvem l'interior, que els ossos d'un racó més enllà, amuntegats tots junts i netejats curosament, eren els ossos dels clients.

Com que encara feia boira i fosc, i la botiga era engegada pel mur de Lincoln's Inn, que interceptava la llum a una distància de dues iardes, no hauríem pogut veure gran cosa si no hagués estat pel fanal que duia encès per la botiga un vell amb ulleres i un casquet borrallut. Quan es girà cap a la porta, s'adonà de la nostra presència. Era baixet, cadavèric i ressec, amb el cap enfonsat obliquament enmig de les espatlles, i l'alè li sortia de la boca com una fumera visible, com si es cremés per dins. El coll, el mentó i les celles eren tan gebrats de cabells blancs, i tan nuosos de venes i pell arrufada, que semblava de pit en amunt una vella arrel en una nevada.

—Ei, ei! —digué el vell, atansant-se a la porta— Tenen alguna cosa per vendre?

Espondàniament ens vam enretirar i vam mirar la nostra guia, que havia intentat obrir la porta de casa seva amb una clau que s'havia tret de la butxaca, i a qui en Richard deia que, com que ja havíem tingut el plaer de veure on vivia, i com que teníem pressa, havíem de deixar-la. Però no era tan fàcil deixar-la. Les seves súpliques de fer-nos pujar un instant a veure el seu apartament esdevingueren tan fantàsticament i fervorosament urgents i la seva manera innòcua de conduir-me a dins com a part del bon averany que desitjava era tan insistent, que per la meva part —fessin què fessin els altres— no hi veia cap més sortida sinó complaure-la. Suposo que tots, d'una manera o una altra, estàvem encuriosits, especialment quan aquell vell va afegir la seva persuasió a la d'ella, i digué: “Sí, sí! Facin-li cas! Només els costarà un minut. Entrin, entrin! Entrin per la botiga si l'altra porta s'ha espatllat!” Vam entrar-hi tots, estimulats pel coratge rialler d'en Richard i confiant en la seva protecció.

—El meu arrendador, en Krook —digué la velleta amb condescendència des del lloc enlairat que ocupava quan ens el va presentar—, entre els veïns se l'anomena el Lord Canceller. De la seva botiga, en diuen el Tribunal de la Cancelleria. És una persona molt excèntrica. És molt estrany. De debò que n'és molt, d'estrany!

Va moure el cap moltíssimes vegades i es va prémer el front amb un dit, per indicar-nos que havíem de tenir la bondat d'excusar-lo. “Perquè està una mica... ja m'entenen! ...B!” —va dir-nos amb gran solemnitat. El vell ho va sentir a mitges, i se'n reia.

—És prou veritat —va dir mentre ens precedia amb el fanal—, m'anomenen Lord Canceller, i a la meva botiga, Cancelleria. I per què creuen

que m'anomenen Lord Cancellor i a la meva botiga Cancelleria?

—No ho sé pas, de debò! —digué en Richard, més aviat amb indiferència.

—Saben —va dir el vell parant-se i girant-se en rodó—, ells... Ei! Heus aquí uns cabells preciosos! Tinc tres sacs de cabelleres de senyora a baix, però cap de tan bonics i fins com aquests. Quin color, quina textura!

—Ja n'hi ha prou, bon home! —digué en Richard, desaprovant enèrgicament el fet d'haver agafat una de les trenes de l'Ada amb les seves mans groguenques—. Pot admirar-los com la resta de nosaltres, sense prendre's aquesta llibertat.

El vell li llançà una mirada sobtada, que fins i tot va fer que em deixés de fixar en l'Ada, que tot i estar sobresaltada i enrojolada, estava tan remarcablement preciosa que semblava que havia cridat l'atenció vagarosa de la mateixa velleta. Però com que l'Ada s'hi interposà, i rient va dir que en tot cas només podia sentir-se orgullosa d'una admiració tan genuïna, el vell va retornar al seu primer estat tan sobtadament com n'havia sortit.

—Com veuen, per aquí tinc moltes coses —prosseguí alçant el fanal— de diversa mena, i tots els veïns pensen —però què saben ells— que es fan malbé i esdevenen deixalles i ruïna, i és per això que a mi i al meu territori ens han motejat així. I tinc moltíssims pergamins antics i moltíssims documents entre les meves existències. I debilitat pels rovells, les floridures i les teranyines. I tot són peixos que cauen a la meva xarxa. I no puc suportar separar-me de res que hagi aconseguit —per aquest estil pensen els meus veïns, però què saben ells?—, ni canviar res, o fer alguna escombrada, ni enregistrar, ni netejar, ni reparar van amb el meu caràcter. Així he aconseguit el malnom de Cancelleria. No m'importa. Vaig a veure el meu il·lustrat i noble germà gairebé cada dia, quan seu a l'Inn. No se n'adona, de mi, però jo sí que m'adono d'ell. No hi ha gaires disparitats entre nosaltres dos. Ambdós furguem en un fangar. Ei, Lady Jane!

Una enorme gata grisa va saltar d'un prestatge de la vora a les seves espatlles, i ens donà un ensurt a tots.

—Ei! Ensenya'ls com esgarrapes. Ei! Esgarrapa milady! —va dir el seu amo.

La gata va fer un salt i va estripar amb les urpes de tigressa un manyoc de draps, amb un soroll que em va fer petar les dents de sentir-lo.

—Faria el mateix amb qui sigui que li assenyalés. Negocio amb pells de gat, entre més coses, i la seva me la van oferir. Com poden veure, és una pell molt fina, però no l'he feta escorxar! Això no lliga amb el que és costum a la Cancelleria, els ho asseguro!

Durant aquesta estona ens havia dut fins al fons de la botiga, on ara obria una porta que duia a l'entrada de la casa. Mentre estava amb la mà al pany, la velleta abans de passar li advertí amablement:

—Ja n’hi ha prou, Krook. Té bones intencions, però es fa pesat. Els meus joves amics tenen pressa. Jo tampoc no puc perdre temps, perquè he d’anar aviat al tribunal. Els meus joves amics són els tutelats de Jarndyce.

—Jarndyce! —digué amb sobresaltat.

—Jarndyce contra Jarndyce. El gran procés, Krook —replicà la inquilina.

—Ei! —féu amb un to de pensativa sorpresa, i amb més desconcert que abans— Ves per on!

Semblava tan absort per un moment, i ens mirava amb tanta curiositat, que en Richard li digué:

—Vaja, sembla que l’afectin moltíssim els processos del seu il·lustrat i noble germà, l’altre Cancellor!

—Sí —va dir abstret—. Segur! Vostè es deu dir...

—Richard Carstone.

—Carstone —va repetir remarcant lentament aquest nom amb l’índex, i cadascun dels altres que va anar mencionant amb un altre dit—. Sí. Hi sortia el cognom Barbary, el cognom Clare i crec que també el cognom Dedlock.

—En sap un munt, del procés, tant com el real i remunerat Cancellor! —ens va dir en Richard, completament admirat, a l’Ada i a mi.

—Sí! —féu sortint a poc a poc de les seves cabòries— Sí! Tom Jarndyce... ja m’excusaran, per ser-ne parents; però només se’l coneixia per aquest nom al tribunal, i era molt conegut allí, com... ella ho és ara —fent una lleu inclinació cap a la seva inquilina—. En Tom Jarndyce venia sovint per aquí. Va agafar el costum de passejar sense parar pels voltants mentre s’esperava o es veia la causa, xerrant amb els botiguers i dient-los que es mantinguessin lluny de la Cancelleria fossin quines fossin les raons. “Perquè”, deia, “és com ésser mòlt i fet miques per una lenta roda de molí; és com ésser rostit a foc lent; com ésser fiblat fins a morir per una vespa rere una altra; com ofegar-se gota a gota; com embogir lentament.” Estava tan decidit d’anar-se’n a l’altre barri, just on ara hi ha la joveneta, que no en podia estar més.

Escoltàvem horroritzats.

—Va entrar per aquesta porta —digué assenyalant lentament un camí imaginari per la botiga—, el dia que ho va fer... feia mesos que tot el veïnat deia que més d’hora o més tard, un dia o un altre ho faria... aquell dia va entrar per aquesta porta, es va passejar per allí i es va asseure en un banc que hi havia, i em va demanar —ja em diran si llavors no era infinitament més jove— que li anés a buscar una pintura de vi. “Perquè”, va dir-me, “estic molt deprimat, Krook, es torna a veure la meva causa i crec que estic més a prop de la sentència que mai.” Ni em va passar pel cap deixar-lo sol, i el vaig persuadir que anés a la taverna del davant, a l’altra banda del meu carreró —vull dir de Chancery Lane—,

i el vaig seguir i el vaig veure confortablement assegut en una poltrona vora el foc, i acompanyat. Gairebé acabava d'arribar aquí quan vaig sentir un tret que va ressonar i retrunyir per tot el veïnat. Vaig sortir corrents, els veïns van sortir corrents, una vintena vam cridar alhora: “Tom Jarndyce!”

El vell es va parar, ens va mirar fixament, va abaixar la mirada cap al fanal, va bufar el llum i el va tancar.

—No ens havíem equivocat, no cal que ho digui als actuals hereus. Ei! Poden ben jurar de quina manera tots els veïns van acudir en massa aquella tarda mentre es veia la causa! De quina manera el meu il·lustrat i noble germà i tota la seva colla furgava i s'enfangava com de costum, intentant fer veure que no havien sentit ni una paraula del darrer fet del cas, o com si —oh, Déu meu!— no hi tinguessin res a veure, com si no n'haguessin sentit parlar ni per casualitat!

L'Ada va perdre totalment el color i en Richard gairebé no estava menys pàl·lid. No em va estranyar, tenint en compte les meves emocions tot i que jo no era part en el procés, que per a cors tan innocents i inexperts fos un xoc esdevenir hereus d'una perllongada misèria acompanyada en el record de molta gent amb una col·lecció d'horroros com aquesta. Jo tenia una altra preocupació, l'efecte que podia causar aquesta llastimosa història a la pobra criatura curta de gambals que ens havia dut aquí, però, per sorpresa meva, n'era absolutament inconscient i es va limitar a precedir-nos un altre cop escales amunt, informant-nos amb la tolerància dels éssers superiors damunt les fragilitats de la resta dels mortals, que el seu arrendador estava “una mica... B..., ja m'entenen!”

Vivia a dalt de tot de la casa, en una habitació força àmplia, des d'on podia entreveure el Lincoln's Inn Hall. Aquesta sembla que fou, originàriament, la principal raó per establir el domicili aquí. Podia contemplar-lo, va dir, de nit; especialment amb claror de lluna. La seva cambra era neta, però molt, molt buida. Em vaig fixar en l'escassetesa d'elements de mobiliari; en uns quants vells gravats, trets de llibres, de cancellers i advocats enganxats a la paret, i una mitja dotzena de bosses de malla i bosses de costura “que contenien documents”, segons que ens va informar. No hi havia ni carbó, ni cendres a la llar, i no vaig veure cap peça de roba enlloc, ni tampoc cap mena de menjar. Damunt d'un prestatge d'un armari que era obert hi havia un plat o dos, una tassa o dues, i així per l'estil; però tot buit i eixut. La seva aparença xuclada, vaig pensar mentre mirava al voltant, tenia un significat més commovedor del que fins aleshores havia considerat.

—Extremadament honorada, de debò —digué la nostra pobra amfitriona, amb la màxima afabilitat—, per aquesta visita dels tutelats de Jarndyce. I molt reconeguda pel bon averany. És un lloc retirat. Tenint en compte que estic limitada pel lloc. Per la necessitat d'haver d'acudir al Cancellier. He viscut aquí molts anys. Em passo els matins al tribunal, els

vespres i les nits aquí. Les nits em resulten llargues, perquè dormo poc i penso molt. Tanmateix, això és inevitable estant a la Cancelleria. Em sap greu no poder-los oferir xocolata. Espero sentència aviat i llavors elevaré el meu benestar a un nivell superior. Actualment no m'importa confessar als tutelats de Jarndyce –de manera estrictament confidencial– que de vegades em resulta difícil conservar una aparença elegant. He sentit fred aquí. He sentit alguna cosa més punyent que el fred. Té poca importància. Si els plau, disculpin que hagi introduït aquests temes tan ordinaris.

Enretirà parcialment la cortina de la baixa i allargada finestra de la mansarda i reclamà la nostra atenció cap a les nombroses gàbies d'ocell que hi penjaven: algunes amb més d'un ocell. Hi havia aloses, passerells i cadernerres –com a mínim diria que uns vint.

—Vaig començar a tenir cura d'aquestes bestioles –va dir–, amb el propòsit que els tutelats comprendran de seguida. Amb el propòsit de tornar-los la llibertat. Quan el meu procés hagi acabat. Sí... í! Però moren a la presó. Les seves vides, pobres bestioletes, són tan curtes en relació amb els procediments de la Cancelleria, que d'una a una, tota la col·lecció s'ha mort una vegada i una altra. Dubto, saben, si alguna d'aquestes, malgrat que són totes joves, viurà prou per ser lliure! Mo... olt mortificant, oi?

Si bé de vegades plantejava una pregunta, mai no semblava que n'esperés resposta, sinó que continuava divagant com si tingués l'hàbit de fer-ho quan ningú, llevat d'ella, no era present.

—De veritat –va prosseguir–, de vegades realment dubto, els ho asseguro, si, mentre les coses estan encara tan confuses i el sisè o el Gran Segell encara perdura, no em trobaran qualsevol dia aquí jaient erta i sense sentits, com tants ocells he trobat!

En Richard, responent al que veié en els ulls compassius de l'Ada, prengué la iniciativa de deixar-li uns quants diners, amb compte i d'amagat, damunt la lleixa de la xemeneia. Tots ens vam acostar més a les gàbies fingint inspeccionar els ocells.

—No els puc permetre que cantin gaire –va dir la velleta–, i potser pensaran que això és estrany, però m'atabala la idea que canten mentre segueixo les argumentacions del tribunal. I el meu cap necessita estar molt clar, ja m'entenen! Un altre dia els en diré els noms. Ara no. Un dia de tan bon averany, els deixaré cantar tant com vulguin. En honor a la joventut –un somriure i una reverència–, l'esperança –somriure i reverència– i la bellesa –somriure i reverència–. Vinga! Els deixarem a plena llum.

Els ocells van començar a voletejar i refilar.

—No puc permetre que l'aire circuli lliurement –va dir la velleta; l'habitació era tancada i hauria anat bé–, perquè la gata que han vist a baix, anomenada Lady Jane, es deleix per les seves vides. Durant hores i hores, s'arrauleix a l'aguait al parapet de fora. He descobert –xiuxiuejà amb aire

misteriós— que la seva crueltat natural s’ha aguditzat perquè tem i està gelosa que recobrin la llibertat. A conseqüència de la sentència que espero rebre aviat. És traïdora i plena de malícia. Gairebé crec, de vegades, que no és una gata, sinó el llop⁴ de l’antiga dita. És molt difícil mantenir-la allunyada de la porta.

Algunes campanes del veïnat, recordant a la pobrissona que eren dos quarts de deu, van fer més del que nosaltres hauríem estat capaços per tal de finalitzar la nostra visita. Va agafar corrents la bosseta de documents, que a l’entrada havia deixat damunt la taula, i ens va preguntar si nosaltres també anàvem al tribunal. Quan vam contestar-li que no, i que de cap manera volíem entretenir-la, va obrir la porta per acompanyar-nos avall.

—Amb tan bon averany, cal més que mai que hi sigui abans no entri el Cancellier —va dir—, perquè potser podria mencionar el meu cas com a primer assumpte. Tinc el pressentiment que avui al matí en farà menció en primer lloc.

Mentre baixàvem es va aturar per dir-nos, fluixet, que tot l’edifici era ple d’estranyes andròmines que l’amo havia comprat a poc a poc i que no tenia intenció de vendre, perquè estava una mica... “B”... Això al primer pis. Havia fet, amb tot, una parada prèvia al segon pis i ens havia assenyalat silenciosament una porta fosca que hi havia.

—L’altre únic inquilí —va murmurar com a explicació—, un escrivent de jutjat. Els nens dels carrers del voltant diuen que s’ha venut al diable. No sé què n’ha pogut fer, dels diners. Xxss!

Semblava que no estava segura que el llogater pogués sentir-la, fins i tot des d’allí, i repetint “Xxss!” anava davant nostre de puntetes, com si també el so de les seves petjades pogués revelar què havia dit.

Quan sortíem, tot travessant la botiga tal com l’havíem travessada entrant-hi, vam trobar el vell emmagatzemant una gran quantitat de fardots de paper usat, en una mena de pou que hi havia a terra. Semblava que feia un gran esforç per la suor del front i duia un tros de guix a la mà, amb el qual, a mesura que tirava a baix cadascun dels fardots o feixos, feia una creu al tauler de la paret.

En Richard i l’Ada, i la Srta. Jellyby i la velleta ja l’havien passat, i jo ho anava fer quan em va tocar el braç per fer-me quedar i va guixar la lletra J a la paret, d’una manera ben curiosa, començant des del final de la lletra i traçant-la a l’inrevés. Era una majúscula, no d’impremta, sinó exactament el tipus de lletra que qualsevol escrivent de l’oficina dels Srs. Kenge i Carboy hauria fet.

—Pot llegir-la? —em va preguntar amb un cop d’ull fulgurant.

—És clar —vaig dir—, és molt fàcil.

—Quina és?

—La jota.

⁴ *Keep the wolf from the door*: defugir la fam, evitar la ruïna.

Amb una altra ullada cap a mi, i una altra a la porta, l'esborrà, i va traçar una a al seu lloc, aquesta vegada no amb majúscula, i digué:

—I aquesta altra?

Li ho vaig dir. Després l'esborrà, i traçà la lletra r i em va fer la mateixa pregunta. Va continuar amb rapidesa fins que va formar, de la mateixa curiosa manera, començant les lletres pel final i per sota, la paraula J a r n d y c e, sense haver deixat cap cop dues lletres juntes a la paret.

—Com es pronuncia? —em va preguntar.

Quan li ho vaig dir, es va posar a riure. De la mateixa estranya manera, i amb la mateixa rapidesa, traçant-ne només una, i esborrant-la a continuació, dibuixà les lletres que haurien format els mots C a s a I n h ò s p i t a. Aquestes, una mica sorpresa, també les vaig llegir, i un altre cop es va posar a riure.

—Ei! —va dir el vell, deixant de banda el guix— Veu, senyoreta, tinc traça per copiar de memòria, malgrat que no sàpiga ni llegir ni escriure.

Tenia un aspecte tan desagradable, i la seva gata em mirava tan malèvolament, com si jo tingués consanguinitat amb els ocells de dalt, que em vaig sentir alleujada quan en Richard va aparèixer per la porta dient:

—Srta. Summerson, espero que no estigui regatejant per la venda dels seus cabells. No es deixi temptar. Els tres sacs d'allà baix són del tot suficients per al Sr. Krook!

No vaig perdre temps a desitjar bon dia al Sr. Krook, i em vaig reunir fora amb els meus amics, on ens vam acomiadar de la velleta, que ens va donar la seva benedició i va renovar la promesa que ens havia fet ahir a propòsit de la seva intenció de fer-nos hereves a l'Ada i a mi. Abans de deixar, finalment, aquells carrerons, vam mirar enrere i vam veure el Sr. Krook plantat a la porta de la botiga, mirant-nos amb les ulleres i amb la gata a l'espatlla, que alçava la cua per un costat de la gorra borralluda com si fos una llarga ploma.

—Tota una aventura en només un matí a Londres! —va dir en Richard sospirant— Ah! Cosina, cosina, quin mot més tètric, aquest de la Cancelleria!

—Per mi ho és, i fins on m'arriba la memòria ho ha estat sempre —contestà l'Ada—. De veritat!

—Per mi també —digué en Richard pensativament.

—Si el Lord Canceller sentenciés contra els meus interessos respecte a això, o contra el que diria que com a mínim tinc dret... quant ens caldria per viure tu i jo, Esther? —va dir l'Ada posant-se vermella.

—No! —exclamà en Richard— Millor que sentenciï en contra meva. Puc anar-me'n a qualsevol lloc... apuntar-me a l'exèrcit si no hi ha més remei, i ningú no em trobaria a faltar. Si pogués em vendria la meva millor perspectiva a la més mínima ocasió i amb les mínimes exigències.

—I anar-te'n a l'estranger? —va dir l'Ada.

—Sí.

—A l'Índia, potser?

—Doncs sí, crec que sí —contestà en Richard.

—Mai no se m'havia acudit —va dir l'Ada—. Només em sap greu haver de ser l'enemiga, com suposo que sóc, d'un gran nombre de familiars i més gent, i que ells hagin de ser els meus enemics, com suposo que són, i que ens hàgim d'arruïnar els uns als altres sense saber per què ni com, i estar tota la vida en constant discòrdia i malfiança. Sembla molt estrany, atès que algú deu tenir raó, que un jutge honest amb autèntica dedicació no hagi estat capaç, durant tots aquests anys, de destriar qui la té.

—Ah, cosina! —va dir en Richard— I tan estrany! Tota aquesta absurda partida d'escacs que no treu cap a res és molt estranya. Veure el tribunal tocat i posat d'ahir anar fent tan serenament, i pensar en la misèria de les peces del tauler, em feia a la vegada mal de cap i mal de cor. Mal de cap quan em preguntava com havia pogut succeir si la gent no era ni boja ni mal intencionada; mal de cor pensant que probablement eren l'una cosa o l'altra. Però de totes maneres, Ada... et puc dir Ada?

—És clar que sí, cosí Richard.

—De totes maneres, la Cancelleria no exercirà cap de les seves males influències damunt nostre. Hem tingut la sort de trobar-nos, gràcies al nostre bon parent, i ja no ens podrà separar!

—Espero que mai, cosí Richard! —digué amablement.

La Srta. Jellyby em pessigà el braç i em dirigí una mirada molt significativa. Li vaig contestar amb un somriure i vam fer la resta del camí de tornada molt agradablement.

Al cap d'una mitja hora d'haver arribat aparegué la Sra. Jellyby; i durant tota una hora les coses necessàries per a l'esmorzar anaren apareixent en desordre, i una per una, al menjador. No dubto que la Sra. Jellyby, com de costum, se n'hagués anat a dormir i s'hagués aixecat, però no presentava cap indici d'haver-se canviat de roba. Durant l'esmorzar estigué terriblement ocupada, perquè el correu del matí li havia dut abundant correspondència relativa a Borrioboola-Gha, que li suposaria —digué— tenir el dia molt atrafegat. Els nens queien aquí i allà, i deixaven constància dels accidents a les cames, que eren com perfectes calendaris en miniatura de les seves desgràcies; en Peepy es va perdre durant una hora i mitja, i un policia el va dur a casa des del mercat de Newgate. Ens va sorprendre a tots la manera tan equànime de la Sra. Jellyby d'encaixar-ne tant la pèrdua com la reincorporació al cercle familiar.

En aquests moments dictava incansablement a la Caddy, i la Caddy va recaure de seguida en l'aspecte entintat de quan ens la vam trobar. A la una en punt va arribar per a nosaltres un carruatge descobert, i una carreta per al nostre equipatge. La Sra. Jellyby ens va donar molts records per al seu bon

amic, el Sr. Jarndyce; la Caddy va deixar l'escriptori per veure'ns marxar, em va fer un petó al passadís i es va quedar dreta a les escales, mossegant la ploma i somicant; en Peepy, estic contenta de dir-ho, dormia, i s'estalvià el dolor de la separació –tenia una certa recança que se n'hagués anat al mercat de Newgate buscant-me–; i totes les altres criatures es van enfilear al darrere del carruatge i van caure, i els vam veure, amb gran preocupació, estesos per la superfície de Thavies Inn quan abandonàvem el seu recinte.

Capítol 6

Ben bé a Casa

El dia s'havia aclarit molt, i encara es va aclarir més a mesura que anàvem cap a l'oest. Gaudíem de sol i d'aire fresc, ens admiràvem cada vegada més de l'amplada dels carrers, l'esplendor de les botigues, l'abundància del trànsit i la multitud de gent que, a causa del bon temps, semblava haver-se deixondit com flors multicolors. A poc a poc vam començar a deixar la meravellosa ciutat i a endinsar-nos pels suburbis que per si mateixos, segons la meva opinió, podrien constituir una ciutat ben gran; i per fi un altre cop en una autèntica carretera rural, amb molins, pallers, fites, carros de pagès, olor de fenc sec, indicadors balancejant-se i abeuradors de cavalls; arbres, camps i tanques de bardissa. Era una delícia contemplar el verd paisatge que teníem davant i la immensa metròpoli que ens quedava al darrere, i quan un carro tirat per un tronc de magnífics cavalls, coberts amb arreu vermells i sonsors picarols, se'ns apropà amb la seva música, eren tantes les influències festives que ens envoltaven, que tots tres podríem haver arrencat a cantar amb els picarols.

—Tot el camí m'ha fet recordar el meu homònim Whittington⁵ —va dir, en Richard—, i aquest carro ha estat el toc de gràcia. Vaja! Què passa?

Haviem parat i el carro també. La música que feia canvià a mesura que els cavalls s'anaven parant, i es quedà en un suau tritlleig, excepte quan un animal bellugava el cap, o rebrincava, i ens esquitxava amb un ruixat de dringadisses.

—El nostre postilló està pendent del carreter —digué en Richard—, i el carreter ve cap a nosaltres. Bon dia, amic! —el carreter era a la portella del nostre cotxe— Apa, quina cosa més estranya! —afegí en Richard, mirant l'home de més a prop— Ada, duu el teu nom al barret!

Duia tots els nostres noms al barret. Encaixades dins la cinta duia tres petites targetes; una d'adreçada a l'Ada, una per a en Richard i una per a mi. El carreter ens les va donar a cadascú, llegint primer el nom en veu alta. Com a resposta a la pregunta d'en Richard de qui provenien, digué concisament: “De l'amo, senyor, si és servit.” I tornant-se a posar el barret, que era una mena de bol tou, va fer espetegar la xurriaca, desvetllà la música i s'allunyà melodiosament.

—Aquest carro, és el del Sr. Jarndyce? —preguntà en Richard al nostre postilló.

—Sí, senyor —va contestar—. Va cap a Londres.

⁵ Referència a Sir Richard Whittington, que segons una llegenda era un pobre noi orfe que fugia de Londres i el so d'unes campanes l'induí a tornar. Posteriorment arribà a ésser batlle de la ciutat. Esmentat també a *David Copperfield* (1850), cap. 48, i abans a *Oliver Twist* (1837), cap. 48.

Vam obrir les notes. Cadascuna era idèntica a l'altra i deia aquestes paraules, escrites amb lletra clara i pols ferm:

“Benvolgut, m’agradaria que ens trobéssim sense entrebancs i sense cerimònies per cap de les parts. Per tant, proposo que ens trobem com a vells amics i no fem menció del passat. Probablement li suposarà un alleujament, i certament a mi. Així, doncs, rebí el meu afecte.

JOHN JARNDYCE”

Potser tenia menys motius d’estar sorpresa que cap dels meus companys, perquè no havia disposat encara de l’oportunitat de donar les gràcies a qui havia estat el meu benefactor i única referència en el món durant tants anys. Encara no havia pensat com li donaria les gràcies, perquè la meva gratitud s’arrelava en el més fons del cor, ara, però vaig començar a rumiar com m’ho faria, per saludar-lo sense donar-li gràcies, i em va semblar, naturalment, molt difícil.

Les notes van fer reviure a l’Ada i a en Richard la impressió general que ambdós ja havien tingut, sense saber en absolut com hi havien arribat, que el seu cosí Jarndyce no podia suportar de cap de les maneres el reconeixement de cap acte de generositat que fes, i que, quan en rebia, recorria als més singulars mitjans i evasives, fins i tot a anar-se’n. L’Ada recordava vagament que, quan era encara una criatura, havia sentit explicar a la seva mare que una vegada va rebre una mostra poc comuna de generositat i quan va anar a casa seva a donar-li les gràcies es va donar la casualitat que la va veure des d’una finestra quan s’atansava a la porta, i immediatament va fugir pel reixat del darrere i no se’n va saber res, d’ell, durant tres mesos. Aquesta conversa va prosseguir en gran part al voltant del mateix tema: realment ens va durar tot el dia i gairebé no vam parlar d’una altra cosa. Si per casualitat canviàvem de tema, de seguida hi retornàvem i ens preguntàvem com seria la casa, i quan hi arribaríem, i si veuríem el Sr. Jarndyce just arribar-hi o després d’una mica, i què ens diria i què hauríem de dir-li. Donàvem tombs a tot plegat una vegada i una altra.

Els camins eren molt pesats per als cavalls, però el terra, en general, es trobava en bon estat. Així, doncs, baixàvem del carro i caminàvem durant totes les pujades, i ens ho passàvem tan bé que, quan arribàvem a dalt, perllongàvem la passejada pel pla. A Barnet ens esperaven uns altres cavalls; però com que just acabaven de donar-los menjar, haguérem d’esperar-nos i vam poder fer un llarg i refrescant tomb, abans que el carruatge ens atrapés, per un antic i conegut camp de batalla⁶. Aquestes demores allargaren tant el viatge, que ens va passar el dia i era de nit abans no arribéssim a St. Albans, on sabíem que hi havia a prop Casa Inhòspita.

⁶ L’any 1471 hi tingué lloc la batalla de Barnet, entre els partidaris d’Eduard IV de York i els d’Enric VI de Lancaster, episodi de la guerra de les Dues Roses.

Aleshores teníem tanta ànsia i tants nervis, que fins i tot en Richard confessà, mentre traquetejàvem sobre les lloses del vell carrer, sentir un irracional desig de tornar enrere. Quant a l'Ada i a mi, malgrat que en Richard ens havia abrigallat amb molta cura, com que feia una nit crua i gelada tremolàvem de cap a peus. Sortint de la població, després d'un revolt, quan en Richard ens va dir que el postilló, que durant força estona havia compartit la nostra creixent expectació, mirava enrere assentint amb el cap, totes dues ens vam posar dretes al cotxe —en Richard aguantava l'Ada, altrament hauria perdut l'equilibri— i vam buscar per l'àmplia plana i la nit estelada la nostra meta. Hi havia un llum que brillava a dalt d'un pujol davant nostre i el conductor, assenyalant-lo amb la xurriaca, va exclamar: “És Casa Inhòspita!” Va posar els cavalls a mig galop i ens va fer avançar a tanta velocitat, tot i que era costa amunt, que les rodes aspergien la polseguera del camí damunt els nostres caps com el ruixim d'un molí. Ara no vèiem el llum, ara el vèiem, ara el perdiem de vista, ara el tornàvem a veure, fins que vam entrar en una avinguda arbrada i vam trotar cap on brillava més intensament. Era en una finestra del que semblava una antiga mansió amb tres pics a la teulada de la façana, i un ampli giravolt del camí conduïa a la porxada. Quan ens vam aturar va sonar una campana, i entre el seu so profund en la quietud de l'aire, el lladruc llunyà d'alguns gossos, el raig de llum de la porta oberta, el fum i baf dels cavalls acalorats i l'accelerat bategar dels nostres propis cors, vam baixar molt atabalats.

—Ada, amor meu, estimada Esther, benvingudes. M'alegro de veure't, Rick! Si tingués una mà lliure et faria una encaixada!

El cavaller que deia aquestes paraules amb to clar, net i hospitalari, agafant amb un braç l'Ada per la cintura i envoltant amb l'altre la meva, ens va fer un petó paternal i ens acompanyà pel vestíbul cap a una radiant i petita cambra que resplendia amb la llar de foc encesa. Ens va tornar a fer un petó i, obrint els braços, ens va fer seure l'una al costat de l'altra, en una poltrona disposada a la vora de la llar. Tenia la impressió que, si haguéssim estat només una mica expressives, hauria arrencat a córrer de sobte.

—Ara, Rick —va dir—, tinc una mà lliure. Un mot sincer val tant com un discurs. Estic content de tot cor de veure't. Ets a casa. Escalfa't!

En Richard li va encaixar les dues mans amb una barreja de respecte i franquesa i només va dir —tanmateix, amb un entusiasme que més aviat em va alarmar perquè temia la sobtada desaparició del Sr. Jarndyce—:

—És molt amable, senyor! Li quedem molt agraïts! —va deixar a una banda el barret i l'abric, i s'atansà al foc.

—I com ha anat el viatge? I què me'n dius, de la Sra. Jellyby, estimada? —va preguntar el Sr. Jarndyce a l'Ada.

Mentre l'Ada li responia, vaig fer una ullada —no cal que digui amb quant d'interès— a la seva cara. Era una cara distingida, vital i animada, plena de

moviment i canvis; els cabells eren d'un gris acer platejat. Vaig calcular que es trobava més a la ratlla dels seixanta que no dels cinquanta, però era ben plantat, cordial i robust. Des que ens va començar a parlar, la seva veu va establir al meu cap una associació que no podia definir; però ara, d'improvís, una mena de gest sobtat i la placidesa de la mirada em recordaren el cavaller de la diligència, el dia memorable del meu viatge a Reading ara feia sis anys. Estava segura que ho era. No havia estat tan atemorida en tota la meua vida com quan vaig fer aquest descobriment, perquè havia copsat la meua mirada i, com si llegís el meu pensament, féu un tal esguard a la porta que vaig pensar que l'havíem perdut.

Tanmateix, estic contenta de dir que es va quedar on era i em va preguntar què en pensava, de la Sra. Jellyby.

—Es dedica molt a l'Àfrica, senyor.

—Molt encomiable! Però em dius el mateix que l'Ada —jo no l'havia escoltada—. Em sembla que en penseu més coses.

—Més aviat pensem —vaig dir, donant un cop d'ull a en Richard i l'Ada, que em suplicaven amb la mirada que parlés— que potser tenia poca cura de casa seva.

—Tocat! —exclamà el Sr. Jarndyce.

Em vaig tornar a alarmar.

—Bé! Vull saber la teva sincera opinió, estimada. Us hi puc haver enviat a propòsit.

—Creiem que, potser —vaig dir vacil·lant—, és correcte començar amb les obligacions de casa, senyor, i que, si es passen per alt i s'abandonen, probablement cap altre deure pot substituir-les.

—Els petits Jellyby —va dir en Richard ajudant-me— realment estan... no puc evitar d'expressar-me amb duresa, senyor... fets uns llàtzers.

—Té bones intencions —digué apressadament—. Fa vent de l'est.

—Quan hem arribat venia del nord, senyor —observà en Richard.

—Estimat Rick —digué el Sr. Jarndyce remenant el foc—, juraria que és de l'est o que ho serà. Sempre tinc una repetida sensació d'incomoditat quan bufa vent de l'est⁷.

—Reumatisme, senyor? —va dir en Richard.

—Gosaria dir que sí, Rick. Crec que sí. Així els petits Jell... tenia els meus dubtes respecte a tots ells... estan fets uns... oh!, Senyor, sí, és llevantada! —va dir el Sr. Jarndyce.

Mentre pronunciava aquestes mitges frases havia fet dues o tres voltes indecises amunt i avall, sostenint l'atiador amb una mà i repassant-se els cabells amb l'altra, amb agitació benhumorada i a la vegada tan versàtil i captivadora, que estic segura que estàvem tan encantadíssims amb ell que probablement no ho hauríem pogut expressar amb paraules. Va donar un braç a l'Ada i l'altre a mi, i dient a en Richard que portés una espelma, començàvem la

⁷ A més de mal temps, podia aportar el tuf i la pol·lució dels barris de l'East End.

sortida quan, de sobte, ens va fer tornar enrere.

—Aquests petits Jellyby. No podíeu... no vau fer... bé, els van ploure confits, pastissos triangulars de gerds o qualsevol cosa per l'estil? —va preguntar el Sr. Jarndyce.

—Oh, cosí... —començà precipitadament l'Ada.

—Molt bé, reina meva. M'agrada cosí. Potser cosí John és millor.

—Doncs, cosí John! —començà l'Ada un altre cop tota somrient.

—Ah, ah! Molt rebé! —va dir el Sr. Jarndyce molt satisfet— Sona extraordinàriament natural. Sí, estimada?

—Fou millor que això. Els va ploure l'Esther.

—Sí? —va dir el Sr. Jarndyce— Què va fer l'Esther?

—Doncs sí, cosí John —va dir l'Ada agafant-li el braç amb les mans i fent que no amb el cap vers mi, que era al seu davant, per fer-me callar—, l'Esther de seguida se'n féu amiga. Els va donar menjar, els amanyagà perquè s'adormessin, els rentà i vestí, els contà contes, els consolà, els comprà records... —Noieta meva! Només vaig sortir amb en Peepy, després que l'hagueren trobat i li vaig comprar un cavallet diminut!— ...i, cosí John, va tranquil·litzar molt la pobra Caroline, la més gran, i fou tan considerada i amable amb mi! No, no, no vull que em contradiguis, Esther! Saps, saps que és veritat!

La meva afectuosa amiga s'inclinà per davant del seu cosí John i em va fer un petó; i després, mirant-lo a la cara, va dir-li amb rotunditat: “De totes maneres, cosí John, li vull donar les gràcies per la companya que m'ha donat.” Vaig sentir com si el desafiés a escapar-se. Però no ho va fer.

—D'on deies que venia el vent, Rick? —va preguntar el Sr. Jarndyce.

—Quan hem arribat del nord, senyor.

—Tens raó. No té pinta de llevant. M'he equivocat. Vinga noies, veniu a veure la vostra casa!

Era una d'aquelles cases encantadorament irregulars on vas escales amunt i avall d'una habitació a una altra, i et trobes més habitacions quan et sembla que ja les has vistes totes, on hi ha una magnífica provisió de petits rebedors i passadissos, i on encara trobes, en llocs inesperats, antigues cambres de mas amb finestres amb gelosia i vegetació verda que s'hi engrapa. La meva, a la qual vam entrar en primer lloc, era d'aquesta mena, amb un sostre amb alts i baixos, i tants racons que ni després, ni mai, no vaig comptar, i una xemeneia —hi havia una llar on cremava un foc de llenya— amb tot el voltant enllosat de rajoles completament blanques, en cadascuna de les quals resplendia una miniatura del foc. Fora l'habitació, baixant dos graons, anaves a una agradable saleta, amb vistes a un jardí, que d'ara endavant ens havia de pertànyer a l'Ada i a mi. Sortint-ne pujaves tres graons per anar al dormitori de l'Ada, que tenia un ampli i elegant finestral que disposava d'una magnífica vista —vam veure un

vast panorama de foscor sota els estels— i a sota, un seient encastat amb portelles on, si hagués tingut tanca, s’hi haurien pogut amagar tres Ades alhora. Sortint d’aquesta habitació s’entrava en una petita galeria amb la qual es comunicaven les cambres principals —només dues— i, d’aquí, per una petita escalinata d’esglaons baixos, amb força replans tenint en compte la longitud, s’anava a parar a baix al vestíbul. Però, si en comptes de sortir per la porta de l’Ada es tornava a la meva habitació, i se’n sortia per on havíem entrat, tombant amunt uns quants graons recaragolats que es desviaven de manera inesperada de l’escala, et perdies per passadissos que tenien calandres, taules triangulars i una poltrona hindú que feia de sofà, de caixa i de llit, i semblava una cosa a mig camí entre un esquelet de bambú i una gàbia d’ocells, i que havia estat portada de l’Índia no sé sap per qui ni quan. Des d’allí s’arribava a l’habitació d’en Richard, que era en part biblioteca, en part saló, en part dormitori, i certament feia l’efecte d’una barreja confortable de diverses habitacions. Des de fora s’arribava directament, a través d’un breu passadís, a la senzilla habitació on dormia el Sr. Jarndyce, amb la finestra oberta durant tot l’any, el llit al mig de la cambra i cap més moble a fi de tenir més aire, i el bany fred instal·lat per al seu ús en una petita habitació adjacent. Sortint-ne anaves a parar a un altre passadís, on hi havia una escala de servei, i des d’on podies sentir com estrijolaven els cavalls a l’estable i se’ls cridava “xo”, i “arri”, quan alguna vegada relliscaven a causa de la desigualtat de les lloses. O bé, si en sorties per una altra porta —cada habitació tenia com a mínim dues portes—, podies anar directament al vestíbul per una arcada baixa i dotze esglaons, i et preguntaves com t’ho havies fet per tornar-hi, o com n’havies pogut sortir.

El parament, com la casa, era més passat de moda que no pas vell, i agradablement irregular. El dormitori de l’Ada era tot de flors: en les cretones i els papers, en el vellut, en els brodats, en els brocats de dues poltrones elegants i principesques, que eren a cada banda de la llar, cadascuna servida per un tamboret a tall de patge, per donar-los més categoria. El nostre saló era verd; i tenia, emmarcats i envernissats a les parets, grans quantitats de sorprenents i sorpresos ocells que miraven fixament des dels quadres una versemblant truita en una vitrina, tan marronosa i brillant com si fos servida amb salsa; o el de la mort del Capità Cook⁸, i tot el procés de preparar el te a la Xina, tal com fou pintat per artistes xinesos. A la meva cambra hi havia gravats ovalats representant els mesos: pel juny eren senyores segant fenc, de cintura pujada⁹ i amb grans barrets nuats sota la barbata; per l’octubre, cavallers de cames estilitzades amb barrets de tres puntes que suggerien els campanars del poble. Per tota la casa abundaven retrats de mig cos a llapis, però estaven tan escampats que vaig trobar el germà d’un jove oficial de la meva cambra a l’armari de la porcellana, i al menjador on se servia l’esmorzar el del marit ja

⁸ El 1779.

⁹ Era moda els darrers anys del segle XVIII.

d'edat avançada i cabells grisos de la meua estimada i jove núvia amb una flor a la cotilla. Com a substituïts tenia quatre àngels de l'època de la reina Anna¹⁰, que pujaven al cel, amb un xic de dificultat, un complagut cavaller amb fisons, i una composició brodada on es representaven fruites, una tetera i l'alfabet. Tot el mobiliari, des dels armaris a les cadires i taules, tapissos, cristalleria i fins i tot els buiracs i els flascons de perfum dels tocadors, mostraven la mateixa diversitat original. No coincidien en res tret de l'acurada netedat, l'exhibició de roba blanquíssima i perquè es guardava amb grans quantitats de pètals de rosa i espígol dolç, onsevulla l'existència d'un calaix, gran o petit, ho feia possible. Tot això, amb finestrals il·luminats, suavitzats a tot arreu per ombres de cortinatges, que relluïen sota la nit estelada amb claror, calidesa i confort; amb el dring acollidor, des de la distància, dels preparatius pel sopar; a més, amb l'expressió del generós amo, que enlluernava tot el que vèiem; i a fora, vent suficient per fer de suau fons musical de tot el que percebíem; aquestes foren les nostres primeres impressions de Casa Inhòspita.

—Etic content que us agradi —va dir el Sr. Jarndyce mentre ens duia de tornada al saló de l'Ada—. No té cap pretensió, però és un lloc confortable, espero, i ho serà més encara amb semblant esclat de joventut. Us queda amb prou feines mitja hora abans d'anar a sopar. No hi ha ningú més a la casa excepte la criatura més delicada de la terra... un nen.

—Més criatures, Esther! —digué l'Ada.

—No volia dir literalment una criatura —proseguí el Sr. Jarndyce—. No pas una criatura en anys. Ha crescut... com a mínim és tan gran com jo... però en simplicitat, frescor, entusiasme i elegant i candorosa ineptitud per a qualsevol assumpte d'aquest món, és tota una criatura.

Vam considerar que devia ésser algú molt interessant.

—Coneix la Sra. Jellyby —va afegir el Sr. Jarndyce—. És músic; amateur, però podria haver estat professional. També és artista; amateur, però podria haver estat professional. Té talent i és encantador. Ha tingut mala sort en els negocis, infortuni en les feines i desgràcia familiar, però tant és... és una criatura!

—Vol dir que té fills propis, senyor? —preguntà en Richard.

—Sí, Rick! Mitja dotzena. Més! Gairebé una dotzena, ara que hi penso. Però mai no n'ha tingut cura. Com hauria pogut? Necessita que algú s'ocupi d'ell. És una criatura, ja m'entens! —contestà el Sr. Jarndyce.

—I les criatures s'han espavilat soles d'alguna manera, senyor? —va preguntar en Richard.

—Doncs, t'ho pots suposar —digué el Sr. Jarndyce canviant sobtadament de cara—, diuen que la gent molt pobra no educa les criatures, les puja. Els fills d'en Harold Skimpole¹¹ deuen haver grimpat d'alguna manera...

¹⁰ Primers anys del segle XVIII.

¹¹ *Skimp*: escatimar esforços, ésser garrepa.

Em temo que s'ha tornat a girar vent. Ho noto, ja ho crec!

En Richard va fer l'observació que el lloc era desemparat en la nit crua.

—És desemparat. Sens dubte que aquesta és la causa. Casa Inhòspita sona desemparada. Però, vas en la meva direcció. Som-hi!

Com que el nostre equipatge ja havia arribat i el tenia a mà, vaig estar vestida en pocs minuts i em dedicava a endreçar els meus objectes personals quan una donzella —no la que era al servei de l'Ada, sinó una altra que no havia vist— em dugué un cistell amb dos manolls de claus, totes retolades.

—Per a vostè, senyoreta, si és servida —va dir.

—Per a mi? —vaig dir.

—Les claus de governanta, senyoreta.

Vaig evidenciar la meva sorpresa, per aquest motiu va afegir també una mica sorpresa: “Se'm va dir que les hi dugués tan aviat com estigués sola, senyoreta. És la Srta. Summerson, si no m'equivoco?”

—Sí —vaig contestar—, és el meu nom.

—El manoll més gros és el de la casa i el petit, del celler, senyoreta. Demà al matí a l'hora que sigui servida, li mostraré els armaris robbers i què contenen.

Li vaig dir que estaria a punt a dos quarts de set, i quan se'n va haver anat em vaig quedar contemplant el cistell, del tot perduda en la magnitud de la meva responsabilitat. L'Ada em va trobar així, i quan li vaig ensenyar les claus i li ho vaig explicar em va mostrar una confiança tan agradable que hauria estat insensible i ingrata si no me n'hagués sentit encoratjada. Sabia, és clar, que era deguda a l'amabilitat de la meva estimada joveneta, però m'agradava ésser subornada tan amablement.

Quan vam arribar a baix ens van presentar el Sr. Skimpole, que s'estava dret davant la llar explicant a en Richard que quan anava a escola li agradava molt el futbol. Era una persona menuda i espavilada, amb un cap més aviat gros, però de cara delicada, veu dolça i completament encantadora. Tot el que deia era tan espontani i fluid, i ho deia d'una manera tan captivadora i alegre, que era fascinant escoltar-lo. Com que era més prim que el Sr. Jarndyce, de cutis més colrat i cabells més castanys, semblava més jove. Tanmateix, des de qualsevol punt de vista feia més aviat l'efecte d'un jove envellit que no el d'un avi ben conservat. Tenia un posat de negligència natural, fins i tot en el vestit —els cabells despentinats, el fulard fluix i penjant, tal com havia vist que alguns artistes es feien l'autoretrat—, que no podia dissociar-lo de la imatge d'un jove romàntic que havia sofert un singular procés de decadència. Em va xocar el fet que ni de bon tros tingués l'aspecte d'un home que ha progressat en la vida per l'usual camí dels anys, les preocupacions i les experiències.

Vaig deduir de la conversa que el Sr. Skimpole havia fet la carrera de metge i que una vegada va viure, exercint com a tal, a la cort d'un príncep

alemany. Ens explicà, amb tot, que sempre havia estat una criatura en qüestió de pesos i mesures i que mai no en va saber res –excepte que el disgustaven–, mai no havia estat capaç de receptar amb la necessària atenció al detall. I ens contà, amb molt bon humor, que quan el reclamaven per fer sagnies al príncep o receptar a algun dels seus súbdits, generalment el trobaven tombat d’esquena al llit llegint els diaris o fent fantasiosos esbossos a llapis, i no hi podia acudir. El príncep, a la fi, ho va considerar inacceptable, “en això” –va dir el Sr. Skimpole amb tota franquesa– “hi tenia perfecte dret”, es va acabar el seu contracte i el Sr. Skimpole, quedant-se –afegí exultant d’alegria– “sense res per viure que no fos l’amor, s’enamora, es casà i es va envoltar de carones rosades”. El seu bon amic Jarndyce i més amics seus el van ajudar, en tongades més llargues o curtes, en unes quantes iniciatives per guanyar-se la vida, però sense èxit, perquè havia de confessar haver contret dues de les malalties més velles del món: l’una era que no tenia ni idea del temps i l’altra, que no tenia ni idea dels diners. Arran d’això, sempre mancava a les cites, no podia fer cap transacció comercial i mai no va saber la vàlua de res! Bé! Així li anava la vida i aquí es trobava! Era molt afeccionat a llegir diaris, a fer fantasiosos esbossos a llapis, a la naturalesa, a l’art. A la societat, només li demanava que el deixés viure. No demanava pas gaire. Les seves necessitats eren reduïdes. Doneu-li diaris, conversa, música, corder, cafè, paisatges, fruita de la temporada, uns quants fulls de cartolina de Bristol i una mica de claret, i no demanarà res més. Era una criatura més d’aquest món, i tot i així no plorava pas demanant la lluna. Deia al món: “Féu els vostres camins en pau! Vestiu-vos amb casaques vermelles, blaves o amb mànigues de batista fina¹², poseu-vos els llapis darrere l’orella, o davantals; busqueu la glòria, la santedat, el comerç, el negoci, qualsevol cosa que us agradi, però... deixeu viure Harold Skimpole!”

Ens va contar tot això i molt més, no solament amb el més extraordinari lluïment i satisfacció, sinó també amb una certa vivacitat candorosa; parlant d’ell com si no li importés gens, com si l’Skimpole fos una tercera persona, com si sabés que l’Skimpole tenia les seves rareses, però també les seves reivindicacions, que concernien tota la comunitat, i que no s’havien de menystenir. Era del tot encantador. Si de primer em sentia confosa, intentant conciliar tot el que deia amb tot el que jo pensava respecte als deures i responsabilitats de la vida –dels quals ni molt menys estic segura–, era perquè no podia entendre els motius pels quals ell n’estava lliure. Que n’estava, no en dubtava gens, ho evidenciava clarament.

—No envejo res –va dir amb la mateixa lleugeresa el Sr. Skimpole—. Posseir no significa res per mi. Aquí tenim l’excel·lent casa del meu amic Jarndyce. Li agraeixo que sigui seva. En puc fer esbossos i canviar-la. Puc posar-hi música. Quan sóc aquí, en tinc prou possessió i cap mal de cap, cost o responsabilitat. El meu administrador es diu, en resum, Jarndyce, i no em pot

¹² Corresponents a oficials de la marina, exèrcit de terra i bisbes.

estafar. Hem estat mencionant la Sra. Jellyby. És una dona perspicaç, d'una extraordinària voluntat i d'una immensa capacitat per a les peculiaritats dels negocis, i s'hi bolca amb ardor sorprenent! Lamento no disposar d'una extraordinària voluntat i d'una immensa capacitat per a les peculiaritats dels negocis, per bolcar-m'hi amb ardor sorprenent. Puc admirar-la sense enveja. Puc simpatitzar amb aquests objectius. Puc fantasiejar-los. Puc ajaçar-me damunt l'herba –si fa bon temps– i surar per un riu de l'Àfrica, abraçar tots els nadius que trobi, ser sensible del profund silenci i esbossar l'atopeïda i sobrepujant vegetació tropical com si hi fos. No sé si fer això és d'alguna utilitat, però és tot el que puc fer i ho faig de tot cor. El desig d'aixafar el que és fals i corrupte i d'instaurar el que és sa i veritable, suposa un gran alè emprenedor, que reconeixem i admirem pel nom de Jarndyce! Hi simpatitzo de la mateixa manera. Per tant, per l'amor de Déu, si en Harold Skimpole, una criatura de bona fe, us demana a vosaltres, el món, una aglomeració de gent pràctica en hàbits mercantils, que el deixeu viure i admirar la família humana, feu-ho d'una manera o una altra com a bona gent i permeteu-li cavalcar el seu cavallet gronxador!

Era del tot clar que el Sr. Jarndyce no havia negligit la súplica. La posició que ocupava el Sr. Skimpole ho aclaria a bastament, sense cap necessitat d'afegir el que va dir.

—Només és de vosaltres, generoses criatures, de qui tinc enveja –digué, adreçant-se a nosaltres de manera impersonal–, envejo el poder de fer què feu. Això és el que m'entusiasmava. No sento cap vulgar agraïment vers vosaltres. Gairebé tinc la impressió que vosaltres m'hauríeu d'estar agraïts per donar-vos l'oportunitat de fruit del plaer de la generositat. Sé que en fruïu. Segons el meu parer, potser he vingut al món per augmentar la vostra provisió de felicitat. Potser he nascut per ser el vostre benefactor i donar-vos, de tant en tant, l'oportunitat d'ajudar-me en les meves petites perplexitats. Per què hauria de lamentar la meva incapacitat per als detalls i els negocis mundanals, si això em produeix conseqüències tan agradables? Per tant, no ho lamento gens.

De tots aquests discursos enjogassats –enjogassats, però sempre significant de manera absoluta el que expressaven–, cap semblava ésser més del gust del Sr. Jarndyce que aquest últim. Més endavant vaig tenir sovint temptacions de preguntar-me si objectivament era estrany, o només m'ho semblava a mi, que ell, que era probablement la persona més generosa de la humanitat a la més lleu ocasió, desitgés tant fugir de la gratitud dels altres.

Estàvem tots encantats. Em feia la impressió d'un tribut merescut a les engrescadores qualitats de l'Ada i en Richard, el fet que el Sr. Skimpole, veient-los per primera vegada, fos tan comunicatiu i pogués deixar-se anar, i ésser tan exquisidament agradable. Per raons similars, ells –especialment en Richard– n'estaven naturalment pagats i consideraven un privilegi gens comú gaudir tan lliurement de la confiança d'un home tan interessant. Com més

l'escoltàvem, el Sr. Skimpole més alegrement xerrava. El seu tarannà era tan delicadament hilarant, la seva candidesa, tan encomanadissa, i la seva traça de ventilar amb lleugeresa les seves debilitats, tan genial, com si hagués dit: “Sóc una criatura, ja m’enteneu! Comparats amb mi sou gent intrigant” –realment va aconseguir que em veiés sota aquesta llum–, “però sóc alegre i innocent; oblideu les vostres filosofies mundanes i jugueu amb mi!” L’efecte era absolutament enlluernador.

També era ple de sensibilitat i tenia una delicada estimació tan especial vers el que era bonic o afectuós, que amb això sol robaria el cor. Al vespre, mentre preparava el te i l’Ada tocava el piano a la cambra contigua, i taral·lejava a boca closa al seu cosí Richard una tonada que per casualitat havien mencionat, va venir a seure al sofà que era més a prop meu i es referí a l’Ada amb termes tals, que gairebé l’hauria estimat.

—És com el matí –va dir–. Amb aquests cabells daurats, aquests ulls blaus i aquesta tendra ufanor a les galtes, és com un matí d’estiu. Els ocells dels voltants la hi confondran. A una jove criatura tan formosa, que és alegria per a tota la humanitat, no en direm òrfena. És la filla de l’univers.

Vaig descobrir que el Sr. Jarndyce era prop nostre, amb les mans al darrere i un somriure atent a la cara.

—La de l’univers –observà– em temo que resulti ésser una paternitat indiferent.

—Oh! No ho sé pas! –exclamà animadament el Sr. Skimpole.

—Crec que jo sí que ho sé –replicà el Sr. Jarndyce.

—Bé –exclamà el Sr. Skimpole–, vostè coneix el món, que des del seu punt de vista és l’univers, i jo no en sé res, d’això; per tant, quedí’s amb la seva opinió. Però en la meua –mirant els cosins–, no hi ha d’haver esbarzers de sòrdides realitats en una sendera com aquesta. Hauria d’estar sembrada de roses; hauria de transcórrer sota enramades on no hi hagués ni primavera, ni tardor ni hivern, sinó un estiu perenne. L’edat o el canvi no l’haurien de marcir mai. Al seu voltant no s’hauria de pronunciar mai el baix mot diners!

El Sr. Jarndyce li tustà el cap amb un somriure, com si realment fos una criatura, i fent una passa o dues va parar-se un moment i mirar de reüll els cosins. La seva mirada era pensativa, però amb una expressió benigna que sovint –i que sovint!– vaig tornar a observar; i la duc gravada de fa molt temps al meu cor. L’habitació on eren, comunicada amb la cambra on érem, només era il·luminada per la llar de foc. L’Ada seia al piano i en Richard, dret al darrere, s’inclinava cap a ella. Les seves ombres es barrejaven damunt la paret, rodejades de formes estranyes de fantasmagòric moviment, a causa de la irregular intensitat del foc, malgrat que reflectien objectes immòbils. L’Ada tocava les notes tan suaument i cantava tan baixet que el vent, que remorejava fora vers les distants muntanyes, era tan audible com la música. El misteri del futur i el petit indici que hi aportava la veu del present, semblaven expressar-se

en la totalitat del quadre.

Però no és per evocar aquesta fantasia, tal com la recordo, que evoco l'escena. En primer lloc, no era del tot inconscient del contrast respecte al significat i la intenció, entre la silenciosa mirada cap aquella direcció i el doll de paraules que l'havien precedida. En segon lloc, si bé la mirada del Sr. Jarndyce, tal com la va fer, va restar només un moment damunt meu, vaig sentir com si en aquell moment em confiés —i sabia que em confiava, i que me n'adonava— la seva esperança que en Richard i l'Ada algun dia arribessin a una relació afectiva més intensa.

El Sr. Skimpole tocava el piano i el violoncel, i era compositor —un cop va fer mitja òpera, però se'n va cansar—: a més, interpretava amb bon gust el que havia compost. Després del te vam tenir un petit concert del qual, en Richard, que estava captivat per les cançons de l'Ada i que em va dir que semblava que sabés totes les cançons hagudes i per haver, el Sr. Jarndyce i jo érem l'audiència. Al cap d'una estona vaig perdre de vista, primer el Sr. Skimpole i després en Richard; mentre em preguntava com era que en Richard tardava tant i es perdia tanta cosa, la donzella que m'havia dut les claus va trucar a la porta i va dir: “Si us plau, senyoreta, podria concedir-me un minut?”

Després de tancar-nos al vestíbul em digué, alçant les mans: “Ai, si us plau, senyoreta, el Sr. Carstone diu que si pot pujar a l'habitació del Sr. Skimpole. L'ha agafat, senyoreta!”

—L'ha agafat? —vaig dir.

—L'ha agafat, senyoreta. De sobte.

Em temia que la seva malaltia fos de tipus greu, però és clar, li vaig demanar que estigués tranquil·la i que no molestés ningú, i mentre la seguia de pressa escales amunt, em vaig asserenar prou per pensar quins eren els millors remeis en cas que fos un atac. Obrí de bat a bat una porta i entrà en una habitació on, increïblement sorpresa, en lloc de trobar-me el Sr. Skimpole tombat al llit o prostrat a terra, el vaig veure dempeus vora la llar de foc somrient a en Richard, mentre que en Richard, amb cara de molta preocupació, mirava una persona amb una gran gavardina blanca que era al sofà i que s'allisava suaument amb un mocador de butxaca, sense gaire resultat, els pocs cabells que li quedaven.

—Senyoreta Summerson —digué apressadament en Richard—, m'alegro que hagi vingut. Ens podrà aconsellar. El nostre amic, el Sr. Skimpole —no s'alarmi!— ha estat arrestat per deutes.

—I francament, estimada senyoreta Summerson —va dir amb la seva agradable candidesa el Sr. Skimpole—, mai no m'havia trobat en una situació on em fes tanta falta aquest excel·lent sentit i aquesta silenciosa actitud metòdica i pràctica que tothom que estigui en la seva companyia un quart d'hora pot adonar-se que posseeix.

La persona del sofà, que semblava haver-se refredat, féu un esbufec tan fort, que em va donar un ensurt.

—Està arrestat per gaire quantitat, senyor? —vaig preguntar al Sr. Skimpole.

—Estimada senyoreta Summerson —va dir, movent afablement el cap—, no ho sé. Crec que s’han esmentat algunes lliures, uns quants xílings i mitjos penics.

—Són vint-i-quatre lliures, setze xílings i set penics i mig¹³ —puntualitzà el foraster—, ’xò és el que és.

—I sona... sona com una petita quantitat, oi? —féu el Sr. Skimpole.

El foraster no va dir res, però va fer un altre esbufec. Fou tan fort, que va fer la impressió que l’aixecava del seient.

—El Sr. Skimpole —em digué en Richard— té miraments de recórrer al meu cosí Jarndyce, perquè darrerament... crec, senyor, he entès que darrerament...

—Oh, sí! —contestà somrient el Sr. Skimpole— Si bé he oblidat quant era i quan fou, Jarndyce ho tornaria a fer de seguida, però he tingut la sensació, diguem-ne epicúria, de preferir una novetat en l’ajuda, preferiria —i ens va mirar a en Richard i a mi— desenvolupar la generositat en un altre terreny i en una nova mena de flor.

—Què creu que seria el millor, senyoreta Summerson? —em va dir en Richard, a part.

Abans de contestar em vaig aventurar a preguntar, en termes generals, què passaria si no apareixien els diners.

—Presó —va dir el foraster, posant tranquil·lament el mocador dins el barret, que era a terra als seus peus— o bé Coavinses.

—Senyor, puc preguntar-li què és...

—Coavinses? Una casa¹⁴.

En Richard i jo ens vam tornar a mirar. Era molt curiós que ens preocupéssim nosaltres de l’arrest i no el Sr. Skimpole. Ens observava amb un moderat interès, però feia la impressió, si em puc posar en tal contradicció, de no implicar-s’hi personalment. S’havia rentat les mans del problema i ens l’havia traspasat.

—He pensat —sugerí el Sr. Skimpole, com si afablement volgués ajudar-nos— que com que són part en un procés de la Cancelleria que implica —segons que diu la gent— una quantiosa propietat, si el Sr. Richard o la seva preciosa cosina, o bé ambdós, podrien signar alguna cosa, o traspassar-la, o donar alguna mena de paga i senyal, o garantia, o fiança? No sé quin deu ser el nom comercial d’això, però suposo que tenen al seu poder algun instrument que

¹³ Segons l’evolució del poder adquisitiu de la £ de 1853, actualment equivaldria a uns 2.404 €.

¹⁴ Una mena de ‘residència’ on eren retinguts els insolvents fins que algú no es feia càrrec dels seus deutes; altrament passaven a una presó per a deutors.

ho resolgui, oi?

—Ni parlar-ne —va dir el foraster.

—Vol dir? —replacà el Sr. Skimpole— Vinga, per ésser algú que no és pèrit en aquestes coses, sembla fora de lloc!

—Ni fora de lloc ni dins —digué bruscament el foraster—, ja li ho he dit. Ni parlar-ne!

—Domini's, bon home, domini's! —féu el Sr. Skimpole, tot enraonant amablement amb ell, mentre dibuixava un esbós del seu rostre a la guarda d'un llibre— No es deixi atabalar per la seva feina. Podem dissociar-lo de la seva gestió; podem dissociar la persona del seu càrrec. No tenim tants prejudicis per no poder suposar que en la seva vida privada és una persona molt apreciable, amb un tarannà ple de poesia, de la qual potser no és conscient.

El foraster va respondre només amb un altre esbufec violent. Si era d'acceptació del tribut poètic o de rebuig desdenyós, no m'ho va aclarir.

—Mirin, estimada senyoreta Summerson, estimat Richard —va dir el Sr. Skimpole ben alegre, innocent i confiat, mentre mirava el seu dibuix posant el cap de cantó—, aquí em tenen, incapaç del tot de poder-me valer i completament a les seves mans! Només demano la llibertat. No és pas gaire. Només demano caminar demà al matí per les fulles caigudes, i sentir-les cruixir sota els peus, en comptes de passejar amunt i avall pel saló del nostre amic Coavins... per excel·lent que sigui en Coavins, i no dubto que en Coavins sigui una excel·lent persona i que s'estimi els fills. Els meus plaers són econòmics; no és un entreteniment car, passejar damunt de fulles caigudes i sentir-les cruixir. No demano res més! Les papallones són lliures. La humanitat segurament no denegarà a Harold Skimpole el que concedeix a les papallones!

—Estimada senyoreta Summerson —em va dir en Richard en veu baixa—, tinc deu lliures que em va donar el Sr. Kenge. He de provar què poden aconseguir.

Posseïa quinze lliures i uns quants xílings, que havia anat estalviant en el transcurs d'alguns anys de la meva paga trimestral. Sempre havia pensat que podria passar algun accident que em deixés, de sobte, sola al món, sense cap parent o propietat, i he intentat sempre estalviar una mica de diners, per no arribar a trobar-me sense ni cinc. Vaig dir a en Richard que tenia aquests estalvis i que de moment no els necessitava, li vaig demanar que informés amb delicadesa el Sr. Skimpole, mentre fos fora a buscar-los, que amb molt de gust li pagaríem el deute.

Quan vaig tornar, el Sr. Skimpole em va besar la mà, semblava totalment emocionat. No a causa de la seva pròpia satisfacció —un altre cop m'adonava d'aquesta extraordinària i desconcertant contradicció—, sinó per la nostra, com si li fos impossible fer consideracions personals, i només l'afectés la contemplació de la nostra felicitat. Com que en Richard em pregà que per donar més importància a la transacció, segons que digué, ho solucionés amb en

Coavinses –com el Sr. Skimpole humorísticament anomenava el foraster–, vaig comptar els diners i vaig rebre la necessària constatació. Això també va encantar al Sr. Skimpole.

Administrava tan delicadament els seus compliments que em vaig enrojolar menys del que podria haver fet, i vaig fer la liquidació amb el foraster de la gavardina blanca sense cometre cap errada. Es va posar els diners a la butxaca i només digué: “Bé, doncs que tingui bona nit, senyoreta.”

—Amic meu –va dir el Sr. Skimpole dret d’esquena al foc, havent abandonat l’esbós quan encara era a mig fer–, m’agradaria fer-li una pregunta sense que s’ofengués.

Crec que la resposta va ser: “Doncs buidi el pap!”

—Sabia avui al matí que havia de venir a fer aquest encàrrec? –preguntà el Sr. Skimpole.

—Ho sabut ahir tarda a l’hora del te –digué Coavinses.

—No li va fer perdre la gana? No el va fer sentir incòmode?

—Ni molla –replicà Coavinses–. Sabia que si vui s’escapava, no s’escaparia demà. Un dia no ve d’aquí.

—Però quan ha arribat aquí –prosseguí el Sr. Skimpole– feia un dia esplèndid. Brillava el sol, feia vent, llums i ombres creuaven els camps, els ocells cantaven.

—No he sentit dir ningú que no ho fessin –contestà Coavinses.

—No –remarcà el Sr. Skimpole–, però què pensava pel camí?

—Què vol dir? –rondinà Coavinses, mostrant-se molt ofès–. Pensar! Tinc massa per fer i poc a guanyar, perquè a sobre vagi pensant. Pensar! –féu amb profund menyspreu.

—Per tant, no pensà res com ara –prosseguí el Sr. Skimpole–: “A Harold Skimpole li agrada veure brillar el sol, li agrada sentir el buf del vent, li agrada contemplar les canviants llums i ombres, li agrada escoltar els ocells, aquests cantaires de la gran catedral de la natura. I crec que estic a punt de privar en Harold Skimpole de la seva porció d’aquests béns que són el seu únic patrimoni!” No va pensar res semblant?

—Jo... i tant... que... NO –va dir Coavins amb una obstinació, rebutjant la idea, que de tanta intensitat només va poder donar-li una expressió adequada deixant un bon interval entre cada mot i acompanyant el darrer amb tal sotragada que s’hauria pogut dislocar el coll.

—Són ben estranys i ben curiosos, els processos mentals de vostès, homes de negocis! –va dir cavil·lant el Sr. Skimpole–. Gràcies, amic meu. Bona nit.

Com que la nostra absència havia estat prou llarga perquè a baix ens trobessin a faltar, vaig tornar-hi de seguida i em vaig trobar l’Ada fent costura vora el foc, i parlant amb el seu cosí John. El Sr. Skimpole aparegué aviat i en Richard, poc després. Durant la resta de la vetllada vaig estar prou

ocupada a aprendre la meva primera lliçó de backgammon del Sr. Jarndyce, que era molt afeccionat a aquest joc i de qui desitjava aprendre'n tan ràpidament com pogués, per tal de poder-li oferir el modest servei de jugar amb mi quan no tingués un adversari millor. Però, mentre el Sr. Skimpole interpretava fragments de les seves composicions, o quan, tant al piano com al violoncel i a la nostra taula, mantenia sense cap esforç el seu bon humor i la fluïdesa de conversació, de tant en tant pensava que en Richard i jo semblàvem conservar la impressió transferida d'haver estat arrestats des de l'hora de sopar, i que tot plegat era molt curiós.

Es féu tard abans que ens separéssim, perquè quan a les onze en punt l'Ada ho anava a fer, el Sr. Skimpole es posà al piano i martellejà jocosament que la millor manera d'allargar els nostres dies era robant hores a la nit, estimada!¹⁵ Eren les dotze passades quan s'endugué l'espelma i la seva cara radiant fora de l'habitació i crec que, si s'ho hagués proposat, ens hi hauria retingut fins a la matinada. L'Ada i en Richard romancejaven encara una mica a la vora del foc, imaginant-se si la Sra. Jellyby hauria acabat els dictats del dia, quan el Sr. Jarndyce, que havia sortit de l'habitació, tornà.

—Oh, Déu meu, què significa això, què significa això —digué repassant-se la mà pel cap, i passejant amunt i avall amb benhumorada agitació—, què significa això que m'han explicat? Rick, fill meu. Esther, estimada, que heu fet? Per què ho heu fet? Com heu pogut fer-ho? Quant us ha costat a cadascú? Un altre cop ronda el vent. Me'l sento completament al damunt!

Cap de nosaltres sabia en absolut què respondre.

—Vinga, Rick, vinga! He de solucionar això abans d'anar a dormir. Quant heu hagut de desembossar? Tots dos heu desembutxacat els diners, ja m'enteneu! Per què ho heu fet? Com heu pogut? Oh Senyor, llevant del bo... i tant que sí!

—Senyor, realment no crec que fos honrat de la meva part dir-li-ho. El Sr. Skimpole ha confiat en nosaltres...

—Valga'm Déu, estimat xicot! Confia en tothom! —va dir el Sr. Jarndyce refregant-se amb força els cabells, i aturant-se en sec.

—De veritat, senyor?

—En tothom! I es trobarà en el mateix tràngol la setmana que ve! —exclamà el Sr. Jarndyce posant-se a caminar a grans passes amb una espelma, que s'havia apagat, a la mà—. Sempre es troba en el mateix tràngol. Va néixer en el mateix tràngol. Estic segur que quan la seva mare es va posar de part, la ressenya als diaris deia: “Dimarts passat, en la seva residència Mansió de les Angúnies, la Sra. Skimpole deslliurà un fill amb dificultats.”

En Richard se'n rigué cordialment, però afegí:

—Tot i això, senyor, no vull faltar a la seva confiança o traïr-la, i espero que ho considerarà, abans de pressionar-me més, si sotmeto al seu millor

¹⁵ De la cançó *The Young May Moon*, v. 8-10, del poeta irlandès Thomas More (1779-1851).

parer el meu convenciment de mantenir el secret. És clar que, si em pressiona, entendré que estic equivocat i l'hi diré.

—Bé! —digué parant-se un altre cop i fent algunes temptatives inconscients de posar-se l'espelma a la butxaca— Jo... té! Endu-te-la, estimada. No sé què he de fer amb això; en té tota la culpa el vent... invariablement em produeix aquest efecte... no et pressionaré, Rick; potser tens raó. Però realment, agafar-vos a tu i a l'Esther i espremer-vos com un parell de tendres taronges de Sant Miquel¹⁶... Aquesta nit farà un vendaval!

S'anava ficant alternativament les mans a les butxaques, com si les hi hagués de tenir una bona estona, i les tornava a treure una altra vegada i se les passava pel cap amb vehemència.

Em vaig aventurar a suggerir que el Sr. Skimpole, com que en aquests assumptes era com una criatura...

—Què, estimada? —va dir agafant-se al mot.

—...com que és com una criatura —vaig dir—, i tan diferent de l'altra gent...

—Tens raó! —va dir, animant-se— La teva intuïció femenina ha fet diana. És una criatura... sols una criatura. Us vaig dir que era una criatura, oi?, quan us en vaig parlar per primera vegada.

—I tant! I tant! —vam dir.

—I és una criatura. Oi que sí? —va dir el Sr. Jarndyce, cada vegada més animat.

I tant que sí que ho era, vam dir.

—Si us hi pareu a pensar, considerar-lo per un moment un adult suposa que ho feu, vull dir que ho faig, des d'un sùmmum d'infantilisme. No se'l pot considerar responsable. Quina idea, Harold Skimpole amb plans o propòsits, o coneixement de les conseqüències! Ha, ha, ha!

Era tan deliciós veure com els núvols s'esvanien del seu rostre radiant i veure'l tan cordialment satisfet, i saber, com era impossible deixar de saber, que la font de la seva satisfacció era la bondat, que sofria de condemnar qualsevol, desconfiar-ne o acusar-lo secretament, que vaig veure llàgrimes als ulls de l'Ada mentre imitava el seu riure, i també les vaig notar en mi.

—Vaja, que m'ho hagin hagut de recordar —va dir el Sr. Jarndyce—, quin tros d'enze que estic fet! Tot plegat, de cap a peus, revela la criatura. Ningú sinó una criatura no us hauria triat com a parts de l'assumpte! Ningú sinó una criatura no hauria pensat que teníeu els diners! Si s'hagués tractat de mil lliures, hauria estat exactament igual! —digué el Sr. Jarndyce amb una expressió absolutament radiant.

Tots hi vam assentir, segons l'experiència del vespre.

—És clar, és clar! Tanmateix, Rick, Esther i tu també, Ada, perquè no sé si també la teva butxaqueta quedaria al marge de la seva inexperiència...

¹⁶ Referència a una varietat molt apreciada de taronges, les de São Miguel, a les Açores.

heu de fer-me la promesa formal que mai més no fareu res semblant. Res de préstecs! Ni cinc.

Tots ho vam prometre de cor; en Richard, palpant-se la butxaca, em va fer un cop d'ull jovial, com recordant-me que no hi havia cap perill que ho poguéssim incomplir.

—Quant a l'Skimpole —continuà el Sr. Jarndyce—, a aquest xicot, li solucionarà la vida una casa de nines habitable, amb una taula ben proveïda i uns quants personatges de plom a qui demanar diners i amb qui endeutar-se. Ara suposo que deu dormir com una criatura; és hora que posi la meva ment intrigant en un coixí més planer. Bona nit, estimats. Que Déu us beneeixi!

Va tornar a treure el cap amb cara somrient abans que encenguéssim les espelmes i va dir: “Ah! He mirat el gall del penell. M’he adonat que això del vent era una falsa alarma. És del sud!” I se’n va anar cantussejant.

L’Ada i jo, tot xerrant una estona al pis de dalt, estàvem d’acord que aquesta mania amb el vent era fingida i que feia servir aquesta excusa per justificar qualsevol disgust que no podia dissimular, abans de condemnar-ne la causa real o denigrar o menysprear algú. Vam considerar-ho molt característic de la seva excèntrica amabilitat, i que no tenia res a veure amb aquella gent petulant que fa dels vents —en particular d’aquest desafortunat vent que havia escollit per a un propòsit tan diferent— pretext de melancolia i mal humor.

Certament, en aquesta sola vetllada vaig afegir tant d’afecte a la gratitud que li tenia, que creia que començava a entendre’l enmig d’aquesta barreja de sensacions. Amb tan poca experiència o coneixements pràctics no podia esperar ser capaç de reconciliar algunes aparents contradiccions del Sr. Skimpole o la Sra. Jellyby. Ni ho intentava, perquè quan estava sola només pensava en l’Ada i en Richard, i amb la confiança que referent a ells m’havia semblat rebre. La meva imaginació, una mica descontrolada potser pel vent, no es resignava a ser completament desinteressada, malgrat el meu esforç per persuadir-la. Divagava retrospectivament cap a la casa de la meva padrina i recorria tot el camí intermedi, rememorant especulacions ombrívoles que havien tremolat de vegades allí a la fosca com: què en sabia, el Sr. Jarndyce, de la meva primera infància —fins i tot a propòsit de la possibilitat que fos el meu pare... si bé aquest infonamentat somni havia desaparegut del tot?

Quan em vaig aixecar de vora del foc, tenia present que ara tots aquests somnis havien desaparegut. No estava fet per mi especular sobre pretèrits, sinó actuar amb esperit animós i cor agraït. Així que em vaig dir a mi mateixa: “Esther, Esther, Esther! El deure, estimada!” I vaig clavar al cistellet de les claus de governanta una tal sotragada, que van sonar com campanetes i em van dringar esperançadament camí del llit.

Capítol 7

El Passeig del Fantasma

Mentre l'Esther dorm, i quan l'Esther es desvetlla, el temps és encara humit al casal de Lincolnshire. La pluja no para de caure, drip, drip, drip, nit i dia, damunt de l'ampli enllosat de la terrassa, el Passeig del Fantasma. Fa tan mal temps allà a Lincolnshire, que ni la més viva imaginació amb prou feines podria suposar que algun cop hi tornarà fer bo. No hi ha pas sobreabundància de vida imaginativa a l'indret, perquè Sir Leicester no hi és –i de veritat, en cas de ser-hi, no importaria gaire en aquest sentit–: se n'ha anat a París amb Milady i la solitud, amb fosques ales, cova damunt Chesney Wold.

Potser hi ha alguns rampells d'imaginació entre els animals inferiors a Chesney Wold. Els cavalls que són a les quadres –les allargades quadres d'un pati erm de maons vermells, on hi ha una torreta amb una gran campana i un rellotge d'àmplia circumferència que els coloms que hi viuen a prop sembla que consultin contínuament, perquè els agrada posar-se'ls a l'espatlla– potser contemplen, de vegades, algunes imatges mentals de bon temps, i potser, en això, són millors artistes que no pas els mossos. El vell ruà, tan famós per les curses camp a través, movent el seu gran globus ocular vers la finestra reixada propera al seu rastell, potser pot recordar les fulles verdes que hi lluien un altre temps i l'olor que hi penetrava, i pot imaginar-se una bona galopada amb els gossos de caça, mentre el servent humà, que neteja la casella veïna, mai no lluca més enllà de la seva forca i la seva granera. El gris, que és a la porta del davant, i que quan s'obre sacseja el ronsal amb impaciència, i para les orelles i gira el cap amb molta ànsia, i qui l'obre li diu, “xo! gris, vinga, quiet! No et reclama ningú avui!”, potser ho sap tan bé com l'home. La totalitat de la mitja dotzena de cavalls, estabulats en companyia, aparentment monòtona i insociable, es pot passar les llargues hores de mullena, quan la porta és tancada, en una comunicació més animada que no la de la sala dels mossos o la de Dedlock Arms¹⁷, o fins i tot passar el temps educant –o potser pervertint– el poni de l'espaiosa casella del racó.

El mastí que dormita a la gossera del pati, amb el caparràs damunt les grapes, potser pensa també en el sol calorós, quan l'ombra dels estables que es va desplaçant li esgota la paciència i a una determinada hora del dia no li deixa cap refugi més ampli sinó l'ombra de la caseta, al fons de la qual s'ajeu panteixant i remugant una mica, i amb un gran desig de preocupar-se d'alguna altra cosa que no sigui la seva cadena i ell mateix. Ara, doncs, mig despert i parpellejant, potser evoca la casa plena de gent, les cotxeres plenes de vehicles, els estables plens de cavalls, els coberts plens de mossos de quadra, fins que es queda indecís respecte al present i va a veure com és. Després, amb una

¹⁷ Hostal amb l'escut d'armes del senyor de l'indret.

impacient batzegada, pot remugar al seu fur intern, “pluja, pluja, pluja! Res més sinó pluja... i ningú per aquí!”, mentre torna a entrar i s’ajeu amb un badall d’avorriment.

Els gossos, a les casetes de l’altra banda del parc, amb els seus incansables rampells i llòbrecs udols quan el vent ha estat molt persistent, també es fan sentir fins i tot dins la casa: al pis de dalt, a baix i a la cambra de Milady¹⁸. Podrien estar caçant per tota la contrada, mentre la pluja tamborineja la seva inactivitat. Els conills, amb les cues delatores, que tresquen entrant als caus de les rels dels arbres i sortint-ne, també podrien engrescar-se amb idees dels dies orejats, quan el vent els fa bascular les orelles, o de les bones temporades quan hi ha dolces plantes tendres per rosegar. El gall dindi del corral de l’aviram, sempre preocupat per un greuge de classe –probablement a causa del Nadal–, tal vegada recorda aquell matí d’estiu que van robar-li injustament quan anava pel camí entre arbres abatuts, on hi havia un graner i ordi. L’oca rondinaire, que s’acota quan passa sota el vell reixat, de vint peus d’alçada, potser xerroteja, si ho entenguéssim, la seva predilecció aneguesca pel temps en el qual el reixat projecta l’ombra a terra.

Sigui com sigui, a part d’això no es desperta gaire imaginació a Chesney Wold. Si en algun moment escadusser n’hi ha una mica, se’n va molt lluny, com el ressò d’una mica de soroll en aquest vell lloc, i usualment mena cap als fantasmes i els misteris.

Ha plogut tan intensament i tanta estona, allà a Lincolnshire, que la Sra. Rouncewell, la vella governanta de Chesney Wold, s’ha tret repetides vegades les ulleres i les ha netejades, per assegurar-se que no hi havia gotes als vidres. La Sra. Rouncewell podria haver-se’n assegurat escoltant la pluja, però res no la induirà mai a pensar que sordeja. És una dama d’una certa edat, elegant, agradable, imponent, meravellosament pulcra, i té una eskena i un bust tals que si quan es morís es descobrís que la seva cotilla era un ampli i antic engraiat per a la llar de foc familiar, ningú que l’hagués coneguda no se n’hauria estranyat. El temps afecta poc la Sra. Rouncewell. Faci el temps que faci, la casa no es mourà, i la casa, com diu ella, “és la seva ocupació”. Seu a la seva cambra –en un passadís lateral de la planta baixa, amb una finestra arquejada que domina un quadrilàter uniforme adornat a intervals regulars amb arbres suaument arrodonits i blocs de pedra també ben rodons, com si els arbres anessin a jugar a botxes amb les pedres– i dins la seva ment descansa tota la casa. De vegades l’obre, i s’atrefega i es neguiteja. Però ara és completament tancada i reposa, en l’alenyar del pit folrat d’acer de la Sra. Rouncewell, en un son majestuós.

Esdevé gairebé del tot impossible imaginar Chesney Wold sense la Sra. Rouncewell; tanmateix, només fa cinquanta anys que hi és. Si aquest dia plujós li ho preguntem, respondrà: “Cinquanta anys, tres mesos i una quinzena

¹⁸ D’una cançó infantil.

si Déu vol i visc fins dimarts.” El Sr. Rouncewell es va morir una mica abans que passés a millor vida la bonica moda de la treneta¹⁹, i modestament va amagar la seva –si és que se l’endugué– en un racó del cementiri del parc, prop del pòrtic molsós. Va néixer en un poblet, com també la seva jove vídua. La seva carrera al servei va començar en temps del darrer Sir Leicester i es va iniciar al rebost.

El representant actual dels Dedlock és un amo excel·lent. Dóna per fet que tots els seus servents estan mancats de característiques, opinions o intencions individuals, i que ha nascut per evitar-los la necessitat de tenir-ne. Si descobrís el contrari, li sobrevindria un cobriment de cor... molt probablement no se’n recobriria mai, excepte per fer el darrer badall i morir-se. Encara és un bon amo i creu fermament que forma part de la seva condició social ser-ho. Aprecia moltíssim la Sra. Rouncewell; diu que és una dona d’allò més respectable i de fiar. Sempre li encaixa la mà quan arriba a Chesney Wold i quan se’n va; i si es posés molt malalt, o si perdés el sentit per un accident, o l’atropellessin, o es trobés, segons els Dedlocks, en una situació problemàtica, diria si pogués parlar, “Deixeu-me estar i aneu a buscar la Sra. Rouncewell!”, convençut que la seva dignitat, en un tràngol com aquest, perillava menys que amb qualsevol altra persona.

La Sra. Rouncewell sap què són els maldecaps. Tingué dos fills, dels quals el més jove esdevingué arrauxat, i es féu soldat i mai més no tornà. Fins i tot actualment les mans calmoses de la Sra. Rouncewell perden l’aplom quan en parla i, desplegant-les de la cintura, les enlaira i agita tot dient, i quin xicot més prometedor, i quin xicot més elegant, que alegre, que benhumorat, que intel·ligent que era! L’altre fill seu era destinat a Chesney Wold, i al seu moment n’hauria esdevingut majordom, però quan anava a l’escola li vingué la dèria de construir ginys de vapor amb les cassoles i d’induir els ocells a procurar-se aigua amb el mínim d’esforç possible, de manera que, mitjançant un artefacte basat en la pressió hidràulica, un canari assedegat només havia de recolzar l’espatlla, literalment, a la roda i la feina era feta. Aquestes inclinacions causaren un gran malestar a la Sra. Rouncewell. Presentia amb angoixa maternal que seguiria els passos de Wat Tyler, sabedora que Sir Leicester, en general, tenia aquesta opinió de la inclinació vers qualsevol ofici on el fum i una xemeneia alta fossin essencials. Però com que el malastrat noi rebel –d’una altra banda, un noi pacífic i molt perseverant– a mesura que es féu gran no donà senyals d’esmena, ans al contrari, construï un teler mecànic, es veié obligada, amb llàgrimes als ulls, a mencionar les seves reincidències al baronet. “Sra. Rouncewell –va dir Sir Leicester–, no puc suportar haver de discutir, com ja sap, amb cap persona de cap assumpte. Valdria més que es desempallegués del seu fill, valdria més que el posés en alguna fàbrica. Suposo que la regió del

¹⁹ *Pig tail* (cua de porc), una mena de trena prima i curta que arranca a la base del clatell imitant la xinesa.

ferro, nord enllà, és la direcció més convenient per a un noi amb aquestes inclinacions.” Se’n va anar nord enllà, i nord enllà va fer-se gran, Sir Leicester Dedlock no el va tornar a veure, ni quan va venir a Chesney Wold a visitar la seva mare, ni va pensar mai més en ell; el cert és que el considerava formant part d’una banda d’un miler d’estranyes conspiradors, bruns i malcarats, que tenien el costum de donar tombs amb torxes, dues o tres nits per setmana, amb propòsits il·legals.

Tanmateix, el fill de la Sra. Rouncewell en el transcurs de la vida i l’ofici es féu gran, s’establí pel seu compte, es casà i dugué al món el nét de la Sra. Rouncewell, el qual, acabat l’aprenentatge i de tornada a casa després d’un viatge per països llunyans, on va ser enviat a ampliar coneixements i a completar la preparació per a l’aventura de la vida, aquest mateix dia és dret i recolzat a la lleixa de la xemeneia de la cambra de la Sra. Rouncewell a Chesney Wold.

—I, repeteixo, estic contenta de veure’t, Watt! I t’ho torno a dir, que contenta que estic de veure’t, Watt! —exclama la Sra. Rouncewell— Ets un xicot molt ben plantat. Ai! T’assembles al teu oncle George —les mans de la Sra. Rouncewell, com de costum, s’alteren quan hi fa referència.

—Diuen que m’assemblo al pare, àvia.

—També t’hi assembles estimat... però més encara al teu pobre oncle George! I el teu estimat pare? —la Sra. Rouncewell es plegà de mans un altre cop— Està bé?

—Prosperant per totes bandes, àvia.

—Me n’alegro molt! —la Sra. Rouncewell està orgullosa del seu fill, però hi manté un sentiment planyívol, com si fos un honorabilíssim soldat que hagués passat a l’enemic.

—És del tot feliç?

—Del tot.

—Me n’alegro molt! Així que t’ha educat per tal que li segueixis els passos, i t’ha enviat a l’estranger i tota la pesca? Bé, ell ho sap millor. Potser hi ha un món, enllà de Chesney Wold, que no comprenc. Si bé ja no sóc jove. I he conegut moltíssima gent important també!

—Àvia —diu el noi canviant de tema—, quina noia més bonica, la que tot just era amb vostè fa un moment. L’ha anomenada Rosa?

—Sí, nen. És la filla d’una vídua del poble. Les donzelles són tan difícils d’ensenyar actualment, que l’he agafada de joveneta. És molt aplicada i ho farà bé. Ja sap ensenyar la casa força bé. Viu i menja aquí amb mi.

—Espero no haver-la fet fora?

—Ha endevinat que havíem de parlar d’assumptes familiars, gosaria dir. És molt modesta. És una excel·lent qualitat per a una noia. I més escassa —diu la Sra. Rouncewell expandint la cotilla al màxim— del que era abans!

El noi inclina el cap en reconeixença dels preceptes de l'experiència. La Sra. Rouncewell escolta.

—Rodes! —exclama: feia estona que eren audibles a les joves orelles de la seva companyia— Què hi pinten rodes, en un dia com aquest? Per l'amor de Déu!

Després d'un curt interval, un truc a la porta. “Passa!” Hi entra una bellesa camperola, tímida i d'ulls i cabells negres, tan tendra en la seva rosada i encara delicada florida, que les gotes de pluja que li havien caigut als cabells semblaven rou damunt una flor acabada de collir.

—Qui són aquesta gent, Rosa? —diu la Sra. Rouncewell.

—Es tracta de dos nois en una calessa petita, senyora, que volen veure la casa... Sí, i amb el seu permís els he dit que això! —replicant amb rapidesa un gest de desaprovació de la governanta— He anat al rebedor i els he dit que era un mal dia i hora, però el noi que conduïa s'ha tret el barret sota la pluja i m'ha demanat que li porti aquesta targeta.

—Llegeix-la, estimat Watt —diu la governanta.

La Rosa se sent tan avergonyida quan la hi dóna, que els cau entre tots dos i gairebé es trenquen la crisma volent-la recollir alhora. La Rosa se sent més avergonyida que abans.

—Sr. Guppy —és tota la informació de la targeta.

—Guppy! —repeteix la Sra. Rouncewell— Sr. Guppy! Ximpleries, mai no n'he sentit parlar!

—Amb el seu permís —diu la Rosa—, ja m'ho ha dit! Però m'ha dit que ell i l'altre cavaller just anit havien arribat de Londres amb el correu, per tal d'assistir aquest matí, a cosa de deu milles, a una assemblea de magistrats, i com que van acabar aviat les gestions, i havien sentit parlar tantíssim de Chesney Wold, i tampoc sabien què fer, havien vingut sota la pluja a veure-la. Són advocats. Diu que no pertanyen al bufet del Sr. Tulkinghorn, però que està convençut que pot usar el nom del Sr. Tulkinghorn si fa falta —quan s'adona, ara que s'ha deturat, que ha fet un parlament llarguíssim, la Rosa se sent més avergonyida que mai.

Doncs bé, el Sr. Tulkinghorn és, d'alguna manera, art i part de l'indret; i, a més, se suposa que ha fet el testament de la Sra. Rouncewell. La vella senyora es relaxa, consent l'admissió dels visitants com un favor i hi envia la Rosa. Tanmateix, el nét, picat d'un sobtat desig de veure també la casa, li proposa reunir-se amb ells. L'àvia, contenta que hi tingui tant d'interès, l'acompanya —malgrat que, a dir veritat, el noi s'excedeix a voler evitar-li la molèstia.

—Li estic molt agraït, senyora! —diu el Sr. Guppy, traient-se el capot xop al rebedor— Nosaltres, els advocats de Londres, sortim poc de viatge i, quan ho fem, ens agrada treure'n el màxim profit, ja m'entén.

La vella governanta, amb una elegant severitat de maneres, tomba la mà assenyalant la gran escalinata. El Sr. Guppy i el seu amic segueixen la Rosa; la Sra. Rouncewell i el seu nét, a ells; un jove jardiner va al davant per obrir els porticons.

Com sol passar amb la gent que visita mansions, el Sr. Guppy i el seu amic estaven rebentats abans d'haver començat. S'entretenen en llocs inadequats, miren coses sense importància, passen per alt les que en tenen, badallen quan s'obren més habitacions, mostren una profunda depressió d'ànim i acaben clarament abatuts. A cadascuna de les cambres on successivament entren, la Sra. Rouncewell, alterosa com la mateixa casa, roman a part en un seient vora una finestra o en un altre racó semblant, i escolta amb solemne aprovació les explicacions de la Rosa. El seu nét hi està tan atent, que la Rosa se sent més avergonyida que mai —i més bonica. Així passen d'una cambra a una altra ressuscitant els Dedlocks dels quadres a mesura que el jove jardiner hi deixa entrar llum, i retornant-los a les tombes quan la clou. L'afligit Sr. Guppy i el seu inconsolable amic tenen la impressió que els Dedlocks no s'acaben mai, i que la seva grandesa familiar sembla consistir a no haver fet res, durant set-cents anys, per distingir-se.

Fins i tot el gran saló de Chesney Wold és incapaç d'aixecar l'ànim del Sr. Guppy. Està tan abatut que es repenja al llindar i gairebé li manquen les forces per entrar-hi. Però un quadre damunt la lleixa de la xemeneia, pintat per un artista que llavors estava de moda, li va fer l'efecte d'un encanteri. Es va recobrar a l'instant. Hi fixa la mirada amb un interès poc comú, sembla atrapat i fascinat.

—Déu meu! —diu el Sr. Guppy— Qui és?

—El quadre damunt la llar —diu la Rosa— és el retrat de l'actual Lady Dedlock, es considera d'una fidelitat absoluta i la millor obra del mestre.

—Valga'm Déu —exclama el Sr. Guppy, mirant fixament i com espantat el seu amic— si no l'he vista algun cop! Tanmateix la conec. Senyoreta, se n'han fet gravats, d'aquest quadre?

—D'aquest quadre, no se n'ha fet mai cap gravat. Sir Leicester no n'ha donat mai l'autorització.

—Bé! —diu el Sr. Guppy amb veu baixa— Que em pengin si no és molt curiós que conegui tan bé aquest quadre. Així que és Lady Dedlock, vaja!

—El quadre de la dreta és l'actual Sir Leicester Dedlock. El quadre de l'esquerra és el seu pare, el darrer Sir Leicester.

El Sr. Guppy no presta atenció a cap dels dos magnats. “Em faig creus” —diu, mirant-se encara el quadre— “que conegui tant aquest quadre! Que em condemni” —afegeix mirant al voltant— “si no crec haver somniat aquest quadre, ja m'entenen!”

Com que cap dels presents s'interessa gaire pels somnis del Sr. Guppy, no es prossegueix l'especulació. Però ell resta encara tan absorbt pel

quadre que roman immòbil davant seu fins que el jove jardiner tanca els porticons; surt de la cambra estupefacte, cosa que no deixa de ser un estrany, si bé suficient, substituït de l'interès, i continua a les habitacions següents amb l'esguard confús, com si un altre cop busqués pertot arreu Lady Dedlock.

No en veurà res més, d'ella. En contempla les habitacions que, com que són molt elegants, són les darreres que es mostren, treu el cap per les finestres des d'on ella havia fet un cop d'ull, no fa gaire, al temps que l'avorria mortalment. Tot s'acaba, també les mansions que la gent es pren infinites molèsties per anar a veure i de les quals es cansen abans de començar. Ha arribat la fi de la visita i la tendra bellesa camperola a la fi de la seva explicació, que sempre acaba així:

—La terrassa de sota és molt admirada. S'anomena, a causa d'una antiga llegenda familiar, el Passeig del Fantasma.

—No em digui? —fa el Sr. Guppy, ple de tafaneria— De quina llegenda es tracta, senyoreta? Té alguna relació amb el quadre?

—Si li plau, conti'ns la llegenda —diu en Watt mig sospirant.

—La desconec, senyor —la Rosa està més avergonyida que mai.

—No s'explica a les visites; s'ha gairebé oblidat —diu la Sra. Rouncewell avançant-se—, no es tracta de res més, tan sols és una anècdota familiar.

—M'excusarà que torni a preguntar si té res a veure amb el quadre, senyora —observa el Sr. Guppy—, perquè he d'assegurar-li que com més penso en el quadre, més me'n recordo, sense saber-ne el motiu!

La història no té res a veure amb el quadre, la governanta ho pot garantir. El Sr. Guppy li agraeix la informació i a més li dóna les gràcies per tot. Es retira amb el seu amic i baixen, guiats pel jove jardiner, per una altra escalinata; en aquest moment se sent com marxen. Vespreja. La Sra. Rouncewell confia en la discreció dels dos joves que l'escolten i es disposa a explicar-los com la terrassa ha arribat a tenir l'apel·latiu de fantasmal. S'asseu en una gran poltrona prop de la finestra que es va enfosquint molt de pressa i els conta:

—En els malaurats dies, estimats, del rei Carles I —vull dir, és clar, en els malaurats dies que els rebels es van coalitzar²⁰ contra aquest excel·lent rei—, el propietari de Chesney Wold era Sir Morbury Dedlock. Si abans d'aquesta època hi hagué referències d'un fantasma a la família, no us ho podria dir. Veritablement ho creuria plausible.

La Sra. Rouncewell és d'aquesta opinió perquè considera que una família de tanta antigor i importància té dret de tenir un fantasma. Considera el fantasma un dret de les classes elevades, una distinció patrícia a la qual la gent corrent no té accés.

²⁰ Guerres civils de mitjan segle XVII.

—Sir Morbury Dedlock —diu la Sra. Rouncewell— estigué, no cal que us ho digui, de part del benaurat màrtir²¹. Però se suposa que la seva esposa, que no tenia ni una gota de sang de la família a les venes, va afavorir la causa errònia. Es diu que tenia coneguts entre els enemics del rei Carles: que mantenia correspondència amb ells i que els passava informació. Quan cavallers del comtat partidaris de la causa de sa majestat s’aplegaven aquí, diuen que Milady era més a prop de la porta de la sala de reunió del que sospitaven. Watt, no sents un so com d’una petjada per damunt la terrassa?

La Rosa s’atansa més a prop de la governanta.

—Sento el goteig de la pluja a les lloses —contesta el noi— i sento un curiós ressò —suposo que és un ressò— molt semblant al d’una petjada que es detura.

La governanta inclina el cap seriosament i continua:

—En part a causa d’aquesta discrepància entre ells, en part per més causes, Sir Morbury i la seva esposa dugueren una vida agitada. Ella era una dona de temperament arrogant. No estaven gens equilibrats, ni en edat ni en caràcter, i no tenien fills que els moderessin. Després que el seu germà predilecte, un jove cavaller, fos mort durant la guerra civil —per un parent proper de Sir Morbury—, els seus sentiments s’exacerbaren tant que va arribar a odiar el llinatge dins el qual s’havia casat. Quan els Dedlocks eren a punt de sortir a cavall de Chesney Wold en favor del rei, se suposa que més d’una vegada, de fosca nit, s’havia amagat als estables i havia deixat coixos els cavalls, i la llegenda diu que una vegada, a una hora semblant, el seu marit va veure com s’esmunyia escales avall i la va seguir fins a la casella de l’estable on hi havia el seu cavall favorit. Allí la va agafar pel canell; i en la lluita o en una caiguda, o pel fet que el cavall s’esverà i reguitnà, va quedar esguerrada del maluc, i des de llavors començà a consumir-se.

La governanta havia abaixat la veu a poca cosa més que un sospir.

—Havia estat una dama de figura atractiva i d’educació noble. Mai no es lamentà del canvi, mai no parlà amb ningú del fet d’estar esguerrada o de sentir dolor; ans al contrari, dia rere dia intentava passejar per la terrassa; i amb l’ajuda de la balustrada de pedra i un bastó, anava amunt i avall, amunt i avall, amunt i avall, a sol i serena, cada dia amb més dificultat. Finalment, una tarda, el seu marit —a qui mai, malgrat les pressions per persuadir-la’n, no havia tornat a dirigir la paraula des d’aquella nit—, que era prop del gran finestral del sud, la va veure caure a l’enllosat. Va baixar corrents per aixecar-la, però quan s’inclinava vers ella el va rebutjar i, mirant-lo fixament i amb fredor, digué: “Moriré aquí per on he passejat. I passejaré per aquí, encara que sigui a la tomba. Passejaré per aquí fins que l’orgull d’aquesta casa sigui humiliat. I quan les calamitats o la deshonra arribin, que els Dedlocks sentin les meves

²¹ Carles I fou executat el 20 de gener de 1649. A *David Copperfield*, cap. 14 i ss., un dels personatges, el Sr. Dick —Richard Babley— projecta paranoicament els seus conflictes en aquest rei.

petjades!”

En Watt mira la Rosa. Dins la fosca creixent, la Rosa mira el terra, mig atemorida i mig avergonyida.

—Allí i llavors va morir. I des d’aquella època –diu la Sra. Rouncewell– ha perdurat el nom: el Passeig del Fantasma. Si la petjada és un ressò, és un ressò que només se sent després de fer-se fosc, i sovint no se sent durant gaire estona seguida. Però torna de tant en tant, i de segur que quan hi hagi malaltia o mort a la família, es tornarà a sentir.

—...i deshonra, àvia... –diu en Watt

—La deshonra mai no visita Chesney Wold –replica la governanta.

El nét es disculpa amb: “És cert! És cert!”

—Aquesta és la llegenda. Sigui què sigui el so, és empipador –diu la Sra. Rouncewell, alçant-se de la poltrona–, i el que cal tenir en compte és que es fa sentir. Milady, que no té por de res, reconeix que quan ve es fa sentir. No se’l pot fer callar. Watt, darrere teu hi ha un rellotge de paret francès –col·locat aquí a propòsit– que, quan funciona, fa un fort batec i pot tocar música. Saps com funcionen aquestes coses?

—Crec que molt bé, àvia.

—Posa’l en marxa.

En Watt el posa en marxa –música i tot.

—Ara vine cap aquí –diu la governanta–, cap aquí, fill meu, cap al coixí de Milady. No estic segura que sigui prou fosc encara, però escolta! Pots sentir el so damunt la terrassa, malgrat la música, el batec i tot plegat?

—I tant que sí!

—Milady diu el mateix.